

FORSVARSBYGG
Postboks 405 Sentrum
0103 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Elise Hermo Rusti, + 47 74168071

Ny tillatelse etter klageavgjørelse - Leksdal skyte- og øvingsfelt i Stjørdal kommune - oppdatert

Forsvarsbygg har fått endret tillatelse til drift av Leksdal skyte- og øvingsfelt i Stjørdal kommune. Tillatelsen er gyldig fra d.d. og erstatter tillatelse for drift etter forurensningsloven for Leksdal skyte- og øvingsfelt datert 12.05.2006, sist endret 06.08.2019. Tillatelse som ble gitt 23.11.2020 ble påklaget av Forsvarsbygg 11.12.2020. Tillatelsen (vedlagt) er endret ut ifra klageavgjørelsen til Miljødirektoratet datert 01.07.2021 (vedlagt). Dette oversendelsesbrevet er ikke endret annet enn at muligheten for å klage er fjernet og at frist for rapport etter kost/nytte kartlegging for tiltak for støy er endret til 01.04.2024. Tillatelsen sendes ut på nytt nå pga. at det ble oppdaget forskjeller mellom klageavgjørelsen fra Miljødirektoratet og selve tillatelsen.

Statsforvalteren viser til søknad av 03.12.2018, med tilleggsinformasjon i brev av 17.09.2019. Vi viser videre til opplysninger som er kommet fram under behandlingen, og bedriftens svar på innkommende høringer.

Informasjon om vedtak

Statsforvalteren i Trøndelag har gitt Forsvarsbygg utslippstillatelse til drift av Leksdal skyte- og øvingsfelt (Leksdal SØF) i Stjørdal kommune.

Utslippstillatelsen med tilhørende vilkår er vedlagt. Tillatelsen er gitt med hjemmel i forurensningsloven § 11, jf. § 16. Merk også at vedleggene til tillatelsen er en del av de juridiske kravene til bedriften.

Redegjørelse

Forsvarsbygg har søkt om endring av tillatelse for Leksdal SØF i Stjørdal kommune. Dette for å sikre nødvendig handlingsrom for Forsvaret til å kunne gjennomføre sin utdannings- og øvingsvirksomhet i Leksdal. Søknaden omhandler i hovedsak revisjon av vilkårene for virksomhetsbegrensninger og støy i gjeldende tillatelse. Dette har også innvirkning på vilkårene for vann- og grunnforurensning. I tillegg søkes det om å gjenbruke forurensede masser innenfor feltes grenser, og å mellomlagre disse massene på et fast område.

Aktivitet

Det søkes om økt bruk av feltet som følge av sentrale beslutninger om å tilføre Værnes-regionen flere avdelinger, herunder Luftforsvarets hovedbase på Ørland og Luftforsvarets skole og øvingssenter. I tillegg kommer et antatt økt behov for å stille skytefeltkapasiteter til rådighet for allierte styrker, stasjonert i Trøndelag. Det må være mulig å gjennomføre utdanning, trening og øving fra enkeltmanns- til avdelingsnivå i lys og i mørke. Og det må også være mulig å gjennomføre aktiviteter som både tørrøving og øving med skarp ammunisjon.

Skytefeltet brukes normalt daglig til skarpskyting og/eller løsammunisjon med håndvåpen eller avdelingsvåpen. Bruk av tunge våpen (>20mm) og sprengninger forekommer regelmessig, men i vesentlig mindre grad. Det meste av Forsvarets skyteaktivitet over året foregår på dagtid, men avdelingene har regelmessig behov for å nytte kveldsperioder for å fullføre skytetreningen. Politiet har sin hovedbruk på dagtid.

Forsvarets skarpskyting, bruk av løsammunisjon og øving/trening forekommer regelmessig i helgene, anslagsvis 15 helger/år, herunder søndager. I hovedsak er det HVs kursbehov som er styrende for helgeaktiviteten. Kursperiodene er jevnt fordelt over året.

Sprengning av ladninger og markørladninger skjer som en del av aktiviteten i feltet. Sprengning av ikke omsatt ammunisjon under blindgjengerrydding forekommer svært sjelden, men gjøres i sammenheng med selve funnet. Destruksjon og sprengning av blindgjengere kan gi høye støynivåer ved bebyggelse. Sprengningen skjer på dagtid. Episodisk økt bruk av ammunisjon og økt støybelastning inntreffer når Leksdal SØF er involvert i større øvelser, herunder utenlandske allierte avdelinger, og under Landsskytterstevnet i Leksdal og Frigård hvert 5.-10. år. Større øvelser annonseres og varsles, og gjennomføres relativt sjeldent.

Aktiviteten i Leksdal SØF vil øke i årene som kommer. Økningen vil i hovedsak merkes ved et større antall dager hvor det gjennomføres skytetrening og i forbindelse med skyting på natt.

Støy inkludert stille perioder

Endringene som ønskes er at det økes fra 12 til 15 helger per år, at stille periode uke 27-29 fjernes og at restriksjonene på 30 kvelder per år fjernes. Kveldforbud mai-august for tunge våpen ønskes fjernet og det søkes om unntak for nattforbudet for tungevåpen for 20 netter per år. Det søkes om at nattforbudet for lette våpen omgjøres til restriksjoner på natt. Forsvarsbygg ønsker å beholde forbud mot bruk av løsammunisjon nærmere bolig enn 100 meter og på Sætnanhaugen, forbud mot skyting i kirketiden søndag kl. 11:00-13:00 og at sprengninger kun kan gjennomføres på dagtid.

Forsvarsbygg søker om å kunne fordele skytetreningen uten spesifikke hensyn til sommerukene 27-29 og til kveldsperioder. De skriver at aktiviteten i feltet vil avta om sommeren som følge av ferieavvikling i forsvarssektoren, og at aktiviteten i feltet vil avta på kveldstid som følge av normalarbeidstid i forsvarssektoren.

For å redusere faren for oppvåkning og ivareta søvnkvalitet blant befolkningen i nærområdene til Leksdal SØF, foreslås særskilte vilkår for nattskyting (grense for maksimalt støynivå og nattkvote). Forsvarsbygg skriver at noen aktiviteter må gjennomføres på natt. Dette på grunn av at dag og kveld blir for kort varighet for trening av utholdenhet over lengre tid og at det ønskes å drive strid i mørket.

Vedlikeholdsarbeider i feltet og destruksjon av ikke omsatt ammunisjon (blindgjengere) må kunne tillates uavhengig av bestemmelsene om stille perioder.

Beregnet ekvivalentstøy viser noe høyere nivåer sammenlignet med dagens situasjon. Fremtidig støyeksponering vil øke med 1 til 5 dB. Ved byggene hvor det er beregnet $L_{Rden} > 55$ dB øker støyeksponeringen med 2 til 3 dB. En støyreduksjon av betydning vil være svært kostnadskrevende og Forsvarsbygg anser dette som urealistisk å gjennomføre.

Følgende tiltak er tidligere gjennomført for å redusere støyen fra Leksdal SØF

- Det er bygd standplassoverbygg på bane J.
- Bane M er senket og det er bygd voller rundt hele banen. Vollene er omtrent 10 meter høyere enn banen.
- Det er bygd omtrent 4 meter høye voller på bane Q.
- Et sprengningsfelt er flyttet lenger unna bebyggelsen
- En beboer i nærheten av skytefeltet har fått støtte til å bedre støyisoleringen av boligen sin.

Utslipp til vann

Forsvarsbygg skriver at dagens tillatelse er fra 2006 og skulle ivareta forurensningssituasjonen under utbyggingen av Leksdal SØF. Feltet er nå over i en driftsfase, og Forsvarsbygg mener det er behov for å endre noe på vilkårene som omhandler grunn- og vannforurensning. Forsvarsbygg ønsker å slippe å overvåke metallene som er naturlig i berggrunnen, og som det ble satt grenseverdier for fordi de kunne lekke ut til bekker i forbindelse med anleggsvirksomheten. Dette gjelder aluminium, arsen, kadmium, krom og nikkel. Videre ønskes det at også at krav til overvåking av PAH, klorerte hydrokarboner eller AOX fjernes fra tillatelsen, da det ikke er spor av disse i bekkene i Leksdal SØF. Da pH i bekkene er styrt av naturlige forhold, foreslår Forsvarsbygg at krav om pH-verdi fjernes. Videre ønsker Forsvarsbygg at prøvetakingen reduseres fra fire til to ganger per år og å ta bort grenseverdiene satt for hovedvassdragene Romma/Romelva og Leksa. Forsvarsbygg skriver at disse elvene mottar i tillegg til naturlig avrenning, avrenning fra andre forurensningskilder som tilfører betydelig større mengder metaller enn skytefeltet. Forsvarsbygg ønsker at grenseverdiene skal gjelde for definerte vannforekomster der vassdragene renner ut av skytefeltet.

For hovedresipientene har det siden 2007 forekommet noen overskridelser av «referansetilstand». Overskridelsene er imidlertid begrensede i både størrelse og varighet, og basert på verdiene i oppstrøms punkter og andre referansepunkter, ligger verdiene innenfor et naturlig variasjonsintervall. Det er derfor ikke noe som tyder på en negativ påvirkning fra skytefeltet, og overskridelsene av referansetilstanden i punktene må sees som en konsekvens av at grensene er satt for lavt i forhold til den naturlige variasjonen i området. Det er derfor også ønskelig at «referansetilstand» for metallene endres eller tas bort. Forsvarsbygg ønsker selv å legge til grunn miljøkvalitetsstandardene AA-EQS og MAC-EQS som grenseverdi for kobber og bly som de eneste grenseverdiene for vannkvalitet i feltet. Da det allerede finnes høye konsentrasjoner av sink i og utenfor skytefeltet, mener Forsvarsbygg at det ikke riktig å bruke EQS for sink som grenseverdi uten at det tas hensyn til disse nivåene.

Gjeldende tillatelse stiller som vilkår at ammunisjonen som nyttes i feltet skal være blyfri. Utfasingen av blyholdig ammunisjon i Forsvaret er imidlertid ikke gjennomført fullt ut, og behovet for å bruke ammunisjon med blyinnhold er til stede. Prioriterte stoffer som kan finnes i ammunisjonen som brukes i skyte- og øvingsfeltet er bly, kadmium og krom. Kadmium og krom finnes kun i små mengder. På eget initiativ er Forsvaret gradvis i ferd med å gå over til å bruke blyfri ammunisjon, mens sivile bruker blyholdig ammunisjon. Bruk av blyholdig ammunisjon på baner som allerede er i bruk vil ha begrenset betydning for grunnforurensningen, da banene allerede er betydelig forurenset. Konsentrasjonen av bly i bekkene i Leksdal SØF er minimal og har vært stabil i alle år bekkene har vært overvåket, og konsentrasjonene i kontrollpunktene er godt under miljøkvalitets-

standard. En begrensning på bruk av blyholdig ammunisjon vil derfor ha minimal miljømessig effekt. Forsvarsbygg mener derfor at begrensninger på blyholdig ammunisjon kan fjernes.

Tiltak i forurenset grunn og mellomlagring av forurensete masser

Tiltak i forurenset grunn og mellomlagring av forurensete masser krever tillatelse fra myndighet. I tillegg er en del arbeider meldepliktige. For å tilrettelegge for effektiv drift og løpende vedlikehold, søker Forsvarsbygg om tillatelse til å gjennomføre en del tiltak på skytebanene uten å søke om særskilt tillatelse etter forurensningsforskriftens kapittel 2. Dette forutsetter at tiltaket ikke medfører nevneverdig forurensning eller økt spredning av forurensning.

Forsvarsbygg søker videre om å kunne gjenbruke forurensete masser i konstruksjoner, internt i feltet på skytebanene. Dette som et alternativ til å legge inn nye, rene masser. Massene ønskes gjenbrukt både på samme bane massene ble tatt fra, eller på andre skytebaner i feltet. Forsvarsbygg ønsker å tilstrebe økt gjenbruk av forurensete masser. Gjenbruk vil til enhver tid bli risikovurdert, og lokalt satte akseptkriterier vil bli lagt til grunn. Forsvarsbygg vil sørge for at oppgavene blir gjennomført med minimal risiko for spredning av metaller og partikler. Forsvarsbygg ønsker å ivareta risikoen ved tiltakene gjennom egen styring og i henhold til internkontrollforskriften.

For å sikre økt gjenbruk av masser, samt å samle masser som skal transporteres ut av feltet til godkjent mottak, søker Forsvarsbygg om tillatelse til å bruke et fast område til mellomlagring av forurensete masser. Forsvarsbygg vil bygge opp mellomlageret og dekke til massene etter Forsvarsbyggs egen veiledning, samt følge det opp i henhold til prosedyrer for drift og vedlikehold av mellomlager. Formålet med mellomlageret er å kunne oppbevare forurensete masser fra skytebanene under kontrollerte forhold i påvente av muligheter for gjenbruk, behandling på stedet eller transport til mottak. Mellomlageret vil hovedsakelig bli brukt i kortere perioder, fra noen dager til et par måneder. Men, det kan også bli aktuelt å ha masser liggende opp mot tre år. Lagringstiden vil være påvirket av hva massene skal gjenbrukes til og hva som er praktisk mulig. Gjenbruk av forurensete masser vil uansett kun skje innenfor skytefeltets grenser. På plassen kan forurensete masser fra f.eks. kulefangere oppbevares i påvente av behandling på stedet eller for transport til mottak. Et mellomlager vil være positivt for å sikre samordning ved bortkjøring av masser fra flere baner. Dette kan gi redusert transportbehov, og vil dermed være positivt med hensyn til å redusere utslipp fra transport. Samordningen vil også være økonomisk fordelaktig.

Høring

Søknaden har ligget på høring fra 04.12.2019 til 10.01.2020. Flere naboer hadde ikke mottatt brevet og fikk dermed utsatt frist til 24.01.2020. Stjørdal kommune fikk også utsatt frist.

Det har kommet inn 10 merknader til høringen. I tillegg har det kommet inn en høringsuttalelse etter fristen (datert 17.03.2020). Denne høringsuttalelsen blir ikke kommentert, da den kom nesten 2 måneder etter den utsatte fristen. Kommentarene i uttalelsen går på de samme forhold som de andre uttalelsene.

Trøndelag fylkeskommune, datert 16.12.2019

Fylkeskommunen skriver at så langt de kan se er fylkeskommunens interesser i saken ivarettatt, og at de dermed ikke har merknader til omsøkte endring av tillatelse.

Janne Siri Gisetstad, datert 03.01.2020

Gisetstad skriver at hun kan ikke se at Lånke Vasslag er nevnt i noen av dokumentene. Hun lurer på om Forsvarsbygg, og de som har utarbeidet disse søknadene, er kjent med at hovedvannledningen (drikkevann) til Elvran, og også avgreining til Vessetgrenda, går over forswarets eiendom sør for det gamle tunet på Sigertsmoen. Forsyningsikkerhet, både med tanke på tilgang til vannkummer og vedlikehold/nødreparasjoner av ledningsnettet, samt mulig innlekking av forurensing, burde vært ett tema.

Elvran beitelag, datert 05.01.2020

Beitelaget skriver at de syns det er forunderlig at beitenæringa ikke er omtalt som berørt part. Videre skriver de at Forsvarsbygg har gjennomført et større vedlikeholdsarbeid av gjerdet som går gjennom Sigertmo-området, fra Strætasfjellvegen til Romsjøvegen. Etter at Forsvarsbygg fikk reparert gjerdet gjennom Sigertmoen, har det fungert meget bra for å hindre at sauene kommer fram til innmark og bebyggelse via Sigertmo-området. Situasjonen i dag er nå bedre enn på mange år.

Beitelaget skriver videre at storparten av sauene vanligvis blir sluppet på utmark i uke 25-26. Erfaringene viser at det er den første måneden etter beiteslipp at sauene er mest urolige og vandrer rundt omkring. Videre er lamma enda såpass små, at det er hensiktsmessig med mer tilsyn i denne perioden. Praksisen med en stille periode i uke 27-29 har derfor vært gunstig, med tanke på at det har vært fritt frem for å gå tilsynsrunder i beiteområdet, uten å måtte ta hensyn til om det var skyteaktivitet der eller ikke. Elvran Beitelag ønsker å beholde dagens begrensning med en stille periode i uke 27-29.

Sauehold som næring utføres som oftest i kombinasjon med annen næringsvirksomhet eller lønnsarbeid. Tilsyn av sauene vil da ofte bli en helgeaktivitet. Dette har også fungert bra i området med forholdsvis få skytinger lagt til helg. Muligheten for å øke til skyting 15 helger pr. år vil derfor begrense tilsynsmulighetene av sauene, hvis det økte helgeantallet med skyting legges til beitesesongen. Elvran Beitelag ønsker å beholde dagens begrensning med maksimalt 12 helger med skyting pr. år. Skal antall helger med skyting økes, bør det gjøres slik at dette foregår utenfor beitesesongen.

Flaksjø og Lillefjell bygdeallmenning, datert 06.01.2020

Flaksjø og Lillefjell bygdeallmenning mener at:

- maksimalrammene for skyteaktiviteten ved Leksdal SØF ikke må økes
- det er nødvendig med en stille periode i uke 27-29
- det maksimalt kan være 12 helger pr. år med skyting
- nattskyting med tunge våpen ikke bør tillates

Dagens aktivitet legger restriksjoner på virksomheten både som en del av sikkerhetssonen, og ved at det er splintfare i virket. Høgst må i betydelig grad tilpasses til perioder uten skyting, siden dette omfattes av sikkerhetssonen. Dette har medført at mange bruker helgene til å utøve bruksretten. Ved å utvide fra 12 til 15 helger vil det gå ut over dagens bruksmønster og gjøre det vanskeligere for de bruksberettigede å utøve sin bruksrett. En utvidelse av maksimalgrensene vil legge ytterligere restriksjoner på vår virksomhet. Allmenningen påpeker også problemer med beiteslipp dersom stille periode i uke 27-29 blir fjernet og at forswarets virksomhet begrenser ytterligere hytteutbygging. Dersom det åpnes for bruk av tunge våpen inntil 20 netter pr. år vil det være et ytterligere forstyrrende element for virksomheten ved allmenningen.

Brit Heidi, Ole Håkon, Tor Christian og Stein Erik Julseth (eier gårds- og bruksnummer 190/33), datert 08.01.2020

Julseth mener at:

- aktiviteten er vesentlig endret, med mye større aktivitet fra Forsvaret nasjonalt (tilreisende fra Setermoen, Rena, Ørlandet for å nevne noen), Heimevernet, Amerikanske soldater fra US Marines, Politiets innsatsstyrker og andre utenlandske styrker.
- det ikke er mulig å leie ut eiendommen når det pågår skyting
- det er nødvendig med en stille periode i uke 27-29.
- grunnvannet ikke oppleves bra, da det er svovellukt når vannet tappes
- Forsvarsbygg har et ansvar vedrørende deres eiendom med tanke på støyisolering, vannrensing, samt kompensasjon for tapt leieinntekt.
- alle som sliter med forurensning og støy får rettferdige kompensasjoner
- det burde være mulig å foreta skyting i mørket uten å benytte natta, dersom en hadde lagt noe av skytingen til disse mørke månedene.
- det er trist at Statskog/Forsvarsbygg driver snauhogst av områder der det ikke bygges skytebaner. Forsvaret har allerede gjort store inngrep i naturen hvor skytebaner og veier er bygd, og det burde være mulig å la resterende skog stå som beskyttelse rundt feltet.
- skytefeltet med god støyisolering (360 grader) fungerer godt, men dessverre foregår ikke all skytingen der.
- det er synd at veien opp til Strætessfjellet er stengt alle dager det er skyting. Strætessfjellet er et fantastisk turistmål med utsikt over hele Stjørdal. Det opparbeides og merkes turstier, sykkeltraseer og toppturpunkter, hvor også denne veien er yndet som adkomst for Stjørdal kommune sine innbyggere.
- skytefeltet, som ligger midt i bygda, nær bebyggelse, skole, barnehage og kirke, er dårlig egnet til ytterligere økt aktivitet.

Romsjøvegen Skogsvegforening, datert 09.01.2020

Romsjøvegen Skogsvegforening (RSvf) skriver at dagens aktivitet er over smertegrensen allerede. En økt aktivitet på kveldstid vil påvirke kveldsro og livskvalitet for de som bor nært området, det vil også redusere muligheten til å bruke området på kveldstid. Økt aktivitet på sommeren går de sterkt imot. Området rundt Romsjøen har blitt et friluftsområde og brukes ikke bare av bygdas befolkning, men også av andre til turområde, bading, riding etc. RSvf som drifter adkomstvegen prøver å legge til rette for at flest mulig skal kunne få adgang til området, på best mulig måte. Sommerhalvåret er viktig for denne aktiviteten. Det er beklagelig å se at Forsvaret nå ønsker å redusere tilgangen til dette viktige utfartsområdet.

En heving/fjerning av antall skudd vil bety en mer intens aktivitet. Det vil bli merkbart mer støy og ubehag. Støyen og ubehaget er mer enn stort nok som det er. Vi går imot at grensen heves.

John Sætnan, John Ola Sætnan og Morten Engan, datert 09.01.2020

Vi er 3 grunneiere som grenser inn til en teig av skytefeltet mot vest, som går under navnet Sætnanhaugen. Adkomst til Sætnanhaugen går i dag gjennom Sætnan boligfelt med totalt ca. 32 boenheter. Det er også et mye brukt turområde med fine stier og adkomster. Teigen ligger som en smal stripe og er på totalt 124 dda.

Da skytefeltet ble oppretta i 1895 ble denne teigen kjøpt/ekspropriert fra eiendommene. Fram til ca. 1950-tallet ble det skutt med feltkanoner fra denne haugen og østover mot dagens skyte- og øvingsfelt. Etter denne tid er ikke denne teigen blitt benyttet for skyting av feltkanoner, eller andre aktiviteter fra forsvaret. Det er vanskelig å nå fram med tanke på å få opplysninger om hva

Forsvarsbygg tenker om denne "lille" teigen i dag. Dette området er et meget viktig beiteområde for de som driver med storfe, og etter hogsten i 2018 har det blitt en del usikkerhet om bruken av området. Dette har vært et beiteområde for Gnr.189/Bnr. 1-2 og 3 188/4 før Forsvaret kjøpte dette i 1895 og hele tiden siden da. Grunneierne lurer på om Forsvarsbygg kan være med å få tilbakeføre denne "teigen". Verdien for grunneierne er stor, med tanke på et godt beiteområde, og med den høye aktivitet med drift av storfehold som foregår på deres gårder i dag. Grunneierne skriver at de regner med at også Statsforvalteren ser nytten, med tanken på miljø og nærhet for landbruket. Denne teigen som er lang og smal begrenser i dag utvidelse av beiteområdet, da denne splitter eiendomsgrensene.

Grunneierne i Vessetgrenda, datert 09.01.2020

Grunneierne har kommentarer til følgende punkter: Støy generelt, støy på natt, støy på dagtid, støy på kveldstid, støy i ukene 27-29, uanmeldt støy, forurensning av grunnen, skjerming/demping av støy, jakt, friluftsliv, bygdeveien gjennom skytefeltet, tilbakeføring av areal og oppsigelse av veirett og kompensasjon.

Grunneierne mener at topografien og temperaturskjellene gjør at lyden bærer lengre, og at det er tvil om at slike værforhold har blitt tatt hensyn til under utarbeiding av støysonkartet. Det har vært gode naborelasjoner gjennom årtider og man har funnet en samarbeidsform. Men det bemerkes at støy oppleves som belastende, ikke minst for de som har sin arbeidshverdag i dette området på dagtid. Forsvarsbygg mener at det ikke er støykonflikter på grunn av lite klager, men grunneierne påpeker at opplevelsen av støy ikke nødvendigvis er fraværende selv om man ikke klager. Økt støy, spesielt utover kvelder, er belastende. Dette forringer muligheten for normal ettermiddag/kveld utendørs med sosialt samvær og rekreasjon. Det anmodes derfor om at kveldsaktivitet legges til de månedene på året (oktober til mars), hvor Forsvaret faktisk får utnyttet tidligere mørke.

Elvran er en liten bygd som faller til ro på ettermiddag og kveld. Skyting på natt vil oppleves som ekstra belastende. T-1442 er klar på at støyende aktivitet fra skytefelt ikke bør foregå nattetid. Videre er sommerperiodene og fellesferien er viktig for å finne rekreasjon, avslapping, ro og tid til å oppleve en annen hverdag med mindre støy og stress. Grunneierne mener at de har rett til stille perioder, ikke minst opp imot den ekstra støyen de opplever resten av året. Grunneierne ber derfor om at det ikke tillates skyting på natt eller i sommerukene 27-29, og at denne aktiviteten kan legges til skytefelt som ikke har naboer så nære. Grunneierne opplyser om at Elvran barneskole ligger 2,5 km i luftlinje fra Vessetgrenda. FV 705 har ikke gang og sykkelvei, og det er derfor ønskelig å bruke Gamle Selbuveien som går gjennom skytefeltet. Men denne veien kan ikke brukes lengre, da den er stengt med bom og brøytes ikke.

Grunneierne mener videre at

- aktivitet som ikke er varslingspliktig medfører ytterligere støy, som forstyrrer spesielt planlagt uteaktivitet/friluftsliv.
- det kan bli aktuelt å vedlikeholde/utbedre bekker og grøfter mellom grunneierne og Leksdal SØF, og at dette må være et fellesanliggende angående kostnader.
- det er utfordringer med tilstrekkelig vannmengde i de dager det er aktivitet i skytefeltet (mulig høyt vannforbruk av de avdelinger som er til stede?)
- mye av hogsten ikke er nødvendig, da skog har støydempende effekt.
- det er underlig at Forsvarsbygg i sin søknad viser lite villighet til støybegrensende tiltak, til tross for økt aktivitet.
- avskoging og utvidelse av skytefeltet er ugunstig for viltet, og at de har erfart at viltet ikke lengre er til stede. Grunneierne ber derfor Forsvarsbygg om å gjøre en ny vurdering av om

de forekommende planlagte uttakene er samfunnsøkonomisk riktig sett i lys av både viltforvaltningen og det økonomiske regnestykket mellom uttak av tømmer 1 gang og utleid jakt de neste 10-20 årene.

- det informeres ingenting fra Forsvarsbygg om turmål i området, og da blir det i stedet naboene som må ta informasjonsarbeidet når turgåere, syklistere og andre lurere på om det er trygt å ferdes i området, de etterlyser parkering og ikke helt tror på varslingsplakaten (som ikke varsler øving med løssammisjon). Grunneierne mener at det bør settes opp en stor infotavle rett ved avkjøringen fra Vessetvegen opp til Strættesfjellet, hvor det tydelig informeres om at «skyting pågår – veien er stengt».
- Forsvarsbygg må utføre et minimum av årlig vedlikehold på veien som er opparbeidet av Forsvaret, og at standarden på veien må opprettholdes.
- flerbruksplan må utarbeides i samarbeid med grunneierne/beboere.
- En teig ønskes tilbakeført vederlagsfritt og grunneierne ønsker en årlig erstatning etter antall skytedager (dette er en ordning andre naboer har fått).

Grunneierne ønsker at Forsvarsbygg blir mer velvillig og imøtekommende ovenfor grunneiere og beboere i Vessetgrenda. Langt og godt naboskap og samarbeid bør verdsettes i praksis. Videre skriver de at det har foregått en negativ utvikling angående støy pga. økt aktivitet over mange år. Ferdselen langs bygdeveien gjennom skytefeltet innsnevres, storviltjakten hemmes og har større kostnader, rekreasjon fra det øvrige samfunnet øker og det er mer ferdsel rundt og over eiendommene.

Elvran bygdeutvikling, datert 09.01.2020

Grunneierne har kommentarer til følgende punkter: Støy, hindringer av ferdsel og økt trafikkbelastning på FV 705.

Utvidelse av støynivået og omfanget på ettermiddag, kveld, helg og natt blir for stort og uforutsigbart. Ferdsel for myke trafikanter via Leksdal SØF over Sigertmoen blir hindret, denne traseen brukes i dag som gang- og sykkelvei pga. gangvei langs FV 705 mangler. Økt aktivitet vil føre til økt belastning langs allerede tungt trafikkert FV 705.

Stjørdal kommune, datert 23.01.2020

Kommunen skriver at aktiviteten det søkes om er i samsvar med arealformålet i reguleringsplanen, men påpeker at bestemmelsene forutsetter at de enkelte skytebaner skal ha støydempende tiltak i henhold til konsesjonsvilkår gitt i medhold av forurensningsloven.

Kommunen er ikke kjent med andre planlagte aktiviteter som kan påvirke økosystemer i området. Kommunen har heller ikke kunnskap om forekomst av sårbare dyre- og plantearter i området, ut over det som ligger i offentlige databaser og det som er lagt til grunn i søknaden.

Det omtales i søknaden at det er ønskelig å endre definisjonen på «kveld» og «natt» for å harmonisere med tillatelser for øvrige skytefelt. Det er uheldig at det ikke omtales hvilke klokkeslett som ligger i gjeldende tillatelse, da det gjør det vanskelig å vurdere konsekvensene av endringene. Den mest omfattende endringa det søkes om, er oppheving av alle restriksjoner på bruk av tunge og lette våpen på kveldstid. Stjørdal kommune har forståelse for at Forsvaret har behov for økt fleksibilitet i bruken av skytefeltet, men ulempen med dette er at forutsigbarheten for omgivelsene reduseres. For nattstøy er det omtalt tiltak som bl.a. varsling, men det framgår ikke av søknaden om det er vurdert tilsvarende tiltak for å redusere ulempene på kveldstid. Særlig barn og unge legger seg som regel før kl. 23.00. Dermed vil en god del av de hensyn som gjelder til støyplager knyttet til

søvn også være aktuelle innenfor kveldsperioden. Av hensyn til beboere i området bør det vurderes å opprettholde noen restriksjoner på skyting på kveldstid, selv om det tillates at omfanget økes i forhold til gjeldende tillatelse.

Når det kommer til støyreducerende tiltak er det beskrevet at det er utfordrende og kostbart å støyskjerm nær støykilden på grunn av antallet skytebaner. Stjørdal kommune kan ikke se at muligheten for støyskjerming i direkte tilknytning til den støyutsatte bebyggelsen er omtalt. Dette bør utredes, og dersom det er mulig å oppnå god effekt ved hjelp av lokal støyskjerm e.l. bør dette etableres, som et minimum for boliger med støy over grenseverdiene.

Kommunen forutsetter at det ved ei endring av tillatelsen som omsøkt, må framgå at Forsvarsbygg forholder seg til miljømål i regional plan for vannforvaltning i Trøndelag vannregion, som er vedtatt i fylkesting og som i medhold av plan- og bygningsloven § 8-4 jf. vannforskriften § 29 er godkjent av Klima- og miljødepartementet for planperioden 2016–2021. Miljømålene gjelder som ramme for all vannforvaltning, og det legges til grunn at sektormyndighetene forstår sitt ansvar for å sikre at disse ivaretas, jf. vannforskriften §§ 1, 4 og 29.

Vannforekomstene «Leksa», «Små sidebekker til Leksa» og «Bekkefelt Leksdalen» ligger i Vann-Nett med vannforekomst-ID hhv. 124-54-R, 124-52-R og 124-268-R, og er alle klassifisert med god kjemisk tilstand. God kjemisk tilstand ser ut til å være dokumentert oppnådd ved analyserte ferskvannsprøver. «Leksa» og «Små sidebekker til Leksa» er klassifisert med svært god økologisk tilstand, mens «Bekkefelt Leksdalen» er klassifisert med moderat økologisk tilstand. Tilstandsklassifiseringen moderat er basert på at ferskvannsprøver viser verdier over grenseverdi for sink som vannregionspesifikt stoff.

Miljømål for vannforekomstene og øvrige vannforekomster i aktuelt område er god økologisk og god kjemisk tilstand, og miljømålene forventes oppnådd innen utgangen av planperioden med mulighet til forlengelse til neste planperiode etter vannforskriften § 8.

Når metallkonsentrasjonen i analyserte prøver overskrider grenseverdien, bør det som regel avklares hvorvidt overskridelsen er reell og eventuelt hva dette betyr for vannmiljø i berørte og nærliggende vannforekomster, herunder resipienter lenger ned i nedbørfeltet. I dette tilfellet er verdiene for sink basert på prøvetaking over tid og antas derfor å være reelt forhøyet. For å undersøke hvilke konsekvenser overskridelsen har for vannmiljø i vannforekomsten, bør det undersøkes et biologisk kvalitetselement egnet til å fange opp aktuell påvirkning. Bunnlevende virvelløse dyr med ASPT-indeks og EPT-indeks er egnet som biologisk kvalitetselement i denne sammenhengen. Undersøkelsene skal følge retningslinjene gitt i «Veileder 02:2018 Klassifisering av miljøtilstand i vann». Med bakgrunn i dagens økologiske tilstand som er dokumentert for dårlig samt videre undersøkelser skal ansvarlig sektormyndighet vurdere og foreslå konkrete tiltak for å forbedre tilstanden i vannforekomsten til minimum god økologisk tilstand. Tiltak skal iverksettes for å tette gapet mellom dagens tilstand og miljømål.

I søknaden står det følgende: «Overvåkning i bekker og elver gjennomføres for å kontrollere at utlekking av forurensning fra skytebanene ikke øker, og at det er minimal påvirkning i de større resipientene.» De større resipientene er etter kommunens oppfatning for vagt formulert etter vannforskriften.

Når det gjelder andre berørte interesser i området viser vi til egen uttalelse fra Elvran Beitelag om berørte beiteinteresser i området som kommunen finner grunn til å merke seg.

Forsvarsbyggs kommentarer til merknadene, datert 18.03.2020

Støy

Forsvarsbygg skriver at i og med at de søker om å utvide aktiviteten må det forventes at støyen øker. Søknaden inneholder ikke et absolutt tak på antall skudd, men det søkes om å regulere dette gjennom et gjennomsnittlig støynivå. Gjennomsnittlig støynivå er avhengig av flere parametere enn antall skudd, som for eksempel avstand mellom standplass (støykilden) og bebyggelsen (mottaker). Det betyr at det tillates flere antall skudd langt unna bebyggelse, enn nære bebyggelsen. Omsøkt gjennomsnittlig støygrense, $LR_{den} = 60$ dB, ligger midt i Forsvarsbyggs generelle anbefaling for støy fra skyte- og øvingsfelt ($LR_{den} = 55-65$ dB). Anbefalingen til Forsvarsbygg er kvalitetssikret av SINTEF og anerkjent av Miljødirektoratet. Forsvarsbyggs oppfatning er derfor at omsøkt støynivå er forsvarlig og gir tilfredsstillende beskyttelse.

Forsvarsbygg skriver at de har utredet støy fra Leksdal SØF som vedlegg til søknaden, herunder en sammenligning av støygrensene i gjeldende tillatelser og omsøkte grenser. Forsvarsbygg kjenner ikke igjen tallene for økning som blir omtalt i høringsuttalelsen. Det er verdt å merke seg at hovedvekten av Forsvarets virksomhet også i fremtiden vil gjennomføres på dagtid, men det omsøkes en større fleksibilitet og tilgang til skytebaner på ettermiddag og kveld for å kunne effektivisere pålagte treningsprogrammer. Forsvarets behov for skyting i mørke vil hovedsakelig skje før natten inntreffer kl. 23. I søknaden er det lagt til grunn særskilte vilkår for aktivitet på natt, kl. 23-07, av hensyn til søvnkvalitet. Kun en liten andel av nattskyting (omsøkt 20 netter/år) gjennomføres med tunge våpen. Som følge av fellesferie i forsvarssektoren, som i andre sektorer, vil juli måned ha vesentlig lavere aktivitet enn i året for øvrig.

Forsvarsbygg vurderer å endre varslingsrutinene for Leksdal SØF, herunder å iverksette varsling av kveldsaktivitet. Dette vil øke forutsigbarheten for befolkningen.

Forsvarsbygg har ikke beregnet støy, som skyldes økt trafikk langs veier som følge av Forsvarets økning i aktiviteten. Forsvarets transport på Fv. 705 vil være støtvis og knyttet til inn- og utkjøring til Leksdal SØF på de dagene det er virksomhet i feltet. Typisk vil transportbehovet være til stede morgen og ettermiddag/kveld. Forsvarets bidrag til det *totale* trafikkvolumet på vegnettet vil imidlertid være lite, og trafikkstøy som følge av Forsvarets behov er etter vår oppfatning neglisjerbar. Trafikksikkerhet langs Fv. 705, gjennom manglende gang- og sykkelveg langs fylkesvegen, anses å ligge utenfor Forsvarsbyggs ansvarsområde.

Støyrapport

Forsvarsbygg deler oppfatning av at temperaturinversjon og vindretning betyr mye for utbredelsen av lyden utendørs. Steder med mye temperaturinversjon og der det finnes én vindretning som utpeker seg, kan beregnet støynivå for enkelthendelser avvike noe fra den faktiske situasjonen. Det vil si at beregnet støynivå kan være lavere enn den faktiske situasjonen. Beregningsmetoden som brukes tar utgangspunkt i meteorologiske forhold, som fører til en forsterkning av støyen ved mottaker.

Som nevnt i høringsuttalelsen til grunneiere i Vessetgrenda kan skog i enkelte tilfeller har støydempende effekt. Dette avhenger blant annet av topografien og plasseringen av standplass (støykilden) og bebyggelsen (mottaker). Dette er ikke en aktuell situasjon for Leksdal SØF. I det konkrete tilfellet som nevnes her ligger ikke skogen mellom støykilden og mottaker, og skogen vil ikke dempe støyen som kommer direkte fra skytingen. Hvis skogen ligger i bratt terreng og det er lite/ingen vegetasjon i området kan hogsten bidra til at refleksjonsstøyen blir sterkere. I dette tilfellet vil det sannsynligvis ikke være noe refleksjonsstøy på grunn av hogsten. Støyen har blitt beregnet

uten å legge inn eventuell dempning fra skogen rundt standplassene i Leksdal SØF. Begge disse faktorene gjør at det beregnes et høyere støynivå enn den faktiske situasjonen.

Varsling

Forsvarsbygg skriver at innspillet om å utvide varsling til også å gjelde kveldsaktivitet tas til etterretning, og legges til grunn ved endring av varslingsrutinene for Leksdal SØF.

For samferdselskilder viser Forsvarsbygg til at det er vanlig med lokale støyavbøtende tiltak hos mottaker. Dette kan være bygningsmessige tiltak eller lokale skjermer, for å redusere innendørs støy og støy ved uteplass. Dette er kilder der en har god kontroll på plasseringen av støykilden. Militær aktivitet foregår ofte i stor avstand fra bebyggelse. Dette vil, sammen med mulige refleksjoner, ofte gjøre skjermingseffekten av selve bygningen begrenset, særlig for mindre bygninger som eneboliger. Det samme gjelder for støyskjermer. I disse tilfellene blir ofte forskjellen mellom stille side og støyutsatt side liten, og tiltaket vil kun gi støyreduksjon for det enkelte bygg. Dette gjør at støytiltak ved mottaker fra militær aktivitet ofte er kostnadskreven, sett opp imot effekten av tiltakene. Videre viser erfaringer fra tiltak på bolig mot flystøy, der en også ofte har innfall fra lyden på flere sider, at den støyreduserende effekten som oppnås er relativt liten i forhold til kostnadene.

Utslipp til vann

Forsvarsbygg bemerker at de Øybekken i nord og Mobekken (Sigertsmobekken) i sør berører blindgjengerfeltet og renner i områder med skytebaner og blindgjengerfelt. Slike områder regnes som forurenset grunn. Alle inngrep i vassdrag må sjekkes ut mht. om det trengs tillatelse til arbeidene som skal gjennomføres. Hvis arbeider skal gjennomføres i bekker som berører forurenset grunn, vil flere regelverk tre inn. Forsvarsbygg har prosedyrer for oppfølging av dette.

I hvilken grad klimaendringene vil medføre økt utlekking av forurensinger, og hvor store ev. økninger bli, kan vanskelig beregnes eller estimeres. Videre vannprøvetaking vil avdekke dette.

Forsvarsbyggs skytebaner i det aktuelle området har sin avrenning til overflatevann – til Sigertsmobekken som inngår i vannforekomst «Leksdalen bekkefelt», «Leksa sidevassdrag» og «Leksa». Nivåene som Forsvarsbygg måler inne i skyte- og øvingsfeltet i disse bekkene/elvene er lave. Forsvarsbygg kan ikke garantere at forurensninger som beveger seg med vann nede i bakken, ikke vil kunne lekke inn, men anser det som lite sannsynlig at ev. bidrag fra disse bekkene vil kunne medføre en forringelse av drikkevannskvaliteten mht. metallene bly, kobber, sink og antimon (forsvaret vil gradvis utfase blyholdig håndvåpenammunisjon, men det vil være innhold av bly i andre ammunisjonstyper. I tillegg ligger det historisk forurensning i grunnen i alle skyte- og øvingsfelt. Dette kan lekke ut over tid.). Forsvarsbyggs årsrapporter fra vannovervåkingen ligger her: <https://www.forsvarsbygg.no/no/miljo/miljo-i-skyte-og-ovingsfelt/grunn-og-vatn/>. Rapportene redegjør nærmere for vannkvaliteten. Forsvarsbygg bemerker at drikkevannsforskriftens grenseverdier for metallene som inngår i ammunisjonen, er betydelig høyere enn det som måles i Leksdal SØF.

Forsvarsbygg jobber aktivt og løpende med oppfølgingen av vannforskriften og deling av data. Kommunen viser til at «Leksdalen bekkefelt» er klassifisert til «Moderat økologisk tilstand». Av kartene i Vannmiljø er kun Forsvarsbyggs punkter avmerket, og dataene herfra synes alene å være lagt til grunn i klassifiseringen. Men, det fremgår ikke hvilke prøvepunkter tallene er hentet fra – ei heller om det er enkeltresultater, sammenslåtte og/eller vektete resultater. Ut fra opplysninger i databasen Vannmiljø, ser det ut som klassifiseringen er basert på én enkeltmåling i punkt LEKS_026 i 2013 for sink

(<https://vannmiljofaktaark.miljodirektoratet.no/Home/Details/60995?param=ZN&medium=VF>). Punktet er ett av tre referansepunkt Forsvarsbygg overvåker i feltet. Punkt LEKS_026 ligger også i et område hvor berggrunnen kan være en annen enn for punkt LEKS_030, og nivåene som måles for kobber og sink her ellers, kan være en følge av de geologiske forholdene (https://geo.ngu.no/kart/berggrunn_mobil/).

Kommunen ønsker at Forsvarsbygg, basert på denne ene målingen, bør pålegges å gjennomføre biologiske undersøkelser for å få bedre tall for økologisk kvalitet. Forsvarsbygg er klar over at det skal utføres tiltaksorientert overvåkning når en vannforekomst har dårligere vannkvalitet enn «God», og at parametere for å angi økologisk tilstand skal brukes i denne sammenhengen. Men, ut fra grunnforholdene og at prøven i 2013 er fra en ufiltrert vannprøve, samt at dages indekser for økologisk kvalitet gjelder eutrofiering og forsuring, mener Forsvarsbygg at det pr. i dag er tilstrekkelig å prøveta vannet. Forsvarsbygg vil derfor, for å få mer data fra vannstrengen som når punkt LEKS_026, prøveta et par ekstra punkt oppstrøms i 2020. Etter dette vil Forsvarsbygg vurdere å ta disse to punktene med videre i overvåkingsprogrammet. Forsvarsbygg har som løpende rutine å vurdere behovet for gjennomføring av supplerende undersøkelser, dersom nivåene i interne punkter og kontrollpunktene skulle forverres.

Forsvarsbygg gjør ellers oppmerksom på at dataene som ligger i Vannmiljø frem til og med 2018, og herunder for LEKS_026, er fra analyser av ufiltrerte vannprøver. Vannforskriftens grenseverdier for metaller gjelder for filtrerte vannprøver. Forsvarsbygg mener derfor at klassifiseringen som er utført, er basert på feil grunnlag. Dataene som blir lagt ut fra og med 2019-prøvetakingen vil være fra ufiltrerte vannprøver. Disse dataene (for referansepunktene LEKS_026 og LEKS_030) viser at det er lave konsentrasjoner av tungmetaller i vannet. Konsentrasjonene som måles ligger under grenseverdien for tilstandsklasse II for bly (Pb), kobber (Cu) og sink (Zn).

Punkt	Pb (µg/l)- totalmengde	Cu µg/l	Zn µg/l
	Lavest - Høyest verdi i 2019:	Lavest - Høyest verdi i 2019:	Lavest - Høyest verdi i 2019:
LEKS_026	0,005 – 0,11	1,2 – 2,5	4,3 – 8,4
LEKS_030	0,01 – 0,078	0,32 – 0,39	0,5 – 0,79
Tilstandsklasse II jf. vannforskriften	1,2 for <i>biotilgjengelig andel</i>	7,8	11

Forsvarsbygg bemerker at nærmeste skytebane som er i bruk (ikke nedlagt), ligger nedenfor eiendommen til Julseth. Den har sin avrenning mot øst, dvs. bort fra området der eiendommen ligger. På samme høydedrag som eiendommen, men ca. 250 meter øst for denne, ligger det noen nedlagte skytebaner. Områdets topografi er slik at avrenningen fra dette området, skjer bort fra eiendommen. Selv om området er merket av som forurenset, vil ev. avrenning herfra primært inneholde metaller fra ammunisjonen som er brukt (bly, kobber, sink og antimon), og ikke svovel. Men, Forsvarsbygg kan selvfølgelig ikke garantere at forurensninger som beveger seg med vann nede i bakken, ikke vil kunne finne en vei til grunnvannet som borebrønnen mottar. Ifølge NGUs kartbase ligger eiendommen i et område med fyllitt og leirskifer, mørk grå til svart, som ofte har svovelkis. Vannkvaliteten og lukten som oppleves, kan derfor skyldes de naturlige grunnforholdene på stedet. Ut fra mengdene av metaller som måles i Leksdal SØF, og ut fra grunnforholdene på stedet, er det lite sannsynlig at Forsvarets aktiviteter med bruk av skytebanene bidrar til vannkvaliteten slik den oppleves. Etter Forsvarsbyggs oppfatning må dette følges opp av grunneier selv.

Forvaltning av skogressurser

Det er Forsvarsbygg som forvalter skogressursene i Leksdal, ikke Statskog, slik har det vært siden 2008. Forvaltningen av skogressursene er forankret i Forsvarsdepartementets retningslinjer for tjenestefeltet eiendom bygg og anlegg, og bygger på Forsvarets behov, miljøinteresser og markedsøkonomiske prinsipper. Der det kan dokumenteres at skog kan ha støydependende effekt, legges dette til grunn i vurderingene for skogbehandlingen. Skogforvaltningen på Forsvarsbyggs arealer forholder seg til skogbrukslova og Norges skogsertifisering (PEFC). Skogsdriften er for tiden sertifisert gjennom sertifikatholder Glommen Skog AS.

Øvrige tema

En del av høringsuttalelsene omhandler privatrettslige forhold som Forsvarsbygg anser å ligge utenfor utslippstillatelsen med hjemmel i Forurensningsloven (beiterett, gjerdere, jakt, erverv, mv.). Dette omtales ikke nærmere, annet enn å vise til at omsøkt virksomhet ikke vil påvirke inngåtte bruksrettsavtaler eller dagens praksis med jaktutøvelse i området.

Regulering av ferdsel i feltet må gjøres av hensyn til sikkerhet og kan påvirke tilgang til bruk av veger, turstier og turmål dersom disse kommer innenfor sikkerhetssoner under skyting. Forsvarsbygg er innstilt på dialog om hvordan informasjon om Forsvarets aktivitet kan gjøres mest mulig effektiv og målrettet.

Forsvarsbyggs tilbakemeldinger til utkast til tillatelse

Utkast til tillatelse ble sendt til Forsvarsbygg 03.11.2020 og Forsvarsbygg har følgende kommentarer:

Vedtaksbrevet

Av fylkesmannens vurdering og begrunnelse under «Aktivitet» fremkommer at «I dagens tillatelse er det begrensning på 30 kvelder og 12 helger per år. Både kveld og helger skal legges til perioden 1. september til 1. mai.» Forsvarsbygg skriver at dette i eksisterende tillatelse gjelder kun lette våpen. Det er andre vilkår for sprengninger og tunge våpen. I samme avsnitt henvises til «målinger» av støy. Forsvarsbygg presiserer at søknaden og faglig underlag er basert på støyberegninger. Vi ber om at dette rettes i tillatelsen. I samme avsnitt «Aktivitet» anføres at «I perioder med store overskridelser av grense-verdiene skal det tilbys alternative overnattingssteder for de mest berørte naboene, tilsvarende som det av og til må gjøres ved bygge- og anleggsstøy (vilkår 6.4).» For Forsvarsbygg er det uklart hva som legges i dette og «store overskridelser» må etter vårt skjønn defineres.

I avsnitt om «Støy» anføres at «hele 10 boliger» har fått unntak fra ekvivalent støyinnivå. Forsvarsbygg mener dette kan misoppfattes og at vurderingen bør nyanseres. 7 av de 10 objektene er fritidsboliger, hvorav 5 fritidsboliger ligger innenfor skytefeltgrensen og følgelig i områder som er regulert til skyte- og øvingsfeltformål. Blant de 3 helårsboligene som er omfattet av omsøkt støygrense er én allerede innvilget økonomisk støtte til støyisolering. I samme avsnitt redegjøres for at de fleste skyte- og øvingsfelt i Norge har vilkår om stille perioder på sommer. Etter Forsvarsbyggs oppfatning er dette unyansert og kan feiloppfattes uten en konkret henvisning til hvilke skyte- og øvingsfelt det vises til.

Under «Frister i tillatelsen» er rapportering av kartlegging av kost/nytte for støytiltak, listet som vilkår med frist 01.06.2021. Forsvarsbygg har ikke nok informasjon til å gjøre konkrete vurderinger, med nødvendig kvalitet, innen angitt frist. I denne omgang bemerkes at et slikt arbeid er omfattende og krever god planlegging og gjennomføring over flere år.

I kapitlet om «Utslipp til vann» omhandles pH, og kalking som avbøtende tiltak. Forsvarsbygg finner ingen vurderinger av det faktum at sig fra myr kan ha naturlig lav pH og at pH i bekker er styrt av naturgitte forhold. Det omtales heller ikke at det kan oppstå ukjente og uønskede negative miljøeffekter som følge av kalking. Etter vårt skjønn bør dette omtales dersom grenseverdier for pH skal opprettholdes som vilkår. Til informasjon nevnes at pH normalt inngår som støtteparameter i Forsvarsbyggs vannovervåkningsprogrammer for skyte- og øvingsfelt.

I kapitlet «Vurdering etter Naturmangfoldloven» er det henvist til 10 andefuglarter i Romsjøen. Etter vår oppfatning er det korrekte 7 arter (Artskart). Det opplyses videre at Forsvarsbygg i internkontrollsystemet har implementert prosedyre for tiltak i forurenset grunn og prosedyre for bekjempelse av fremmede arter, og at oversettelse til gjeldende NIN-kartlegging kan gjennomføres vha. egne fagressurser.

Tillatelsen

Kap.9.1:

«For å tilfredsstille hovedkravene til støy gitt i 0, skal ...». Dette er feil i tekst som refererer til tabell i kap.6.1. Erstatt «0» med «Tabell 1».

Kap.9.1:

«Alternativt kan det brukes en metode som omregner beregningsgrunnlaget til antall dager med aktivitet per år. Følgende premisser for vilkårene skal Forsvarsbygg kontrollere i internkontrollen. Gjennomsnittlig antall skudd per aktiv skytedag i utsatte områder og våpentyper». Dette er irrelevant for Leksdal SØF og kan tas ut.

Statsforvalterens vurdering og begrunnelse

Skarpskyting i Leksdal SØF har en lang historie, ca. 120 år, og virksomheten har utviklet seg i takt med Forsvarets behov til enhver tid. Leksdal SØF er i dag ett av Forsvarets prioriterte skytefelt.

Forsvarsbygg skriver at boligbebyggelsen i tilknytning til feltet har utviklet seg uten at det er dokumentert støyutfordringer av vesentlig karakter. Forsvarets klagelogg viser svært få klager og henvendelser på støy, og det antas at støykonfliktene er små. Som naboene skriver betyr ikke det at det ikke har kommet inn klager at det ikke er utfordringer for naboene knyttet til skyte- og øvingsfeltet. Som nabo har man tolerert dagens aktivitet, da man ser behovet og visste hva man gikk til når man kjøpte bolig eller fritidsbolig i området. Det naboene nå reagerer på er økt aktivitet og søknad om mindre stille perioder enn frem til nå.

Bly

Vilkår pkt. 2.6 for Leksdal SØF ble endret til at bruk av blyholdig ammunisjon ble forbudt fra 1. mars 2014, med mindre kulene kan samles opp og leveres godkjent mottager.

Midlertidig dispensasjon fra vilkårene knyttet til bruk av blyholdig ammunisjon ble gitt i 2014. Miljødirektoratet vurderte da at en midlertidig dispensasjon fra de aktuelle vilkårene i tillatelsene for Leksdal og Rødsmoen skyte- og øvingsfelter, inkludert Rena leir, vil ha mindre miljømessig betydning. Videre står det at dispensasjonen gjelder inntil søknaden om endring av disse vilkårene er ferdig behandlet hos Miljødirektoratet. Statsforvalteren har fått opplyst fra Miljødirektoratet at på grunn av at endring av tillatelsen for Regionfelt Østlandet ble lagt på vent i 2014 (inkl. blyholdig ammunisjon), ble det også slik for Leksdal SØF. Statsforvalteren mener dermed at dispensasjonen fra blyforbudet gitt i 2014 gjelder fortsatt.

Aktivitet

I dagens tillatelse er det begrensning på 30 kvelder og 12 helger per år for skyting med lette våpen. Både kveld og helger skal legges til perioden 1. september til 1. mai. Sprengninger skal kun skje på

hverdager kl. 0700-1600 og det skal ikke foregå skyting med tunge våpen om natta. For skyting med tunge våpen er det også satt krav om at det ikke skal skytes etter kl. 19 i perioden fra 1. mai til 1. september. Kvelder har vært definert som frem til kl. 22:00 og natt fra kl. 22-07. Statsforvalteren ønsker å bruke definisjonen i Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442/2016) for natt, som er kl. 23-07. Kveld er definert som 19-23.

Forsvarsbygg søker om ganske stor endring av tillatelsen. Det ønskes at stille periode uke 27-29 fjernes, at antall helger øker fra 12 til 15, at kveldforbud for tunge våpen fjernes, at det åpnes for unntak fra grenseverdiene for tunge våpen for 20 netter per år, at nattforbudet for lette våpen omgjøres til restriksjoner på natt og at begrensningen på 30 kvelder per år fjernes.

Statsforvalteren minner om at fritidsbebyggelse er sidestilt med annen bebyggelse med støyømfintlig bruksformål, men støyeksposeringen ved fritidsboliger bør ikke tillegges like mye vekt som støyeksposeringen ved helårsboliger. Dette er fordi bruken av fritidsbebyggelse oftest skjer i helger, når det sjelden er aktivitet i skytefeltet. I motsetning til helårsboliger, er det også mulighet for hytteeiere å velge å benytte fritidsboligene i de tidsperiodene hvor det er lite aktivitet i skytefeltet. Vi har derfor satt begrensning på 10 netter og 13 helger per år. Statsforvalteren har også beholdt begrensningen på 30 kvelder. Det skal ikke være natt- eller kveldsskyting på helg. Videre har vi satt begrensninger på at aktivitet på helg, kveld og natt skal legges til perioden 1. september til 1. mai, med hensyn til at både boligene og fritidsboligene skal ha mest mulig ro i sommerhalvåret. Statsforvalteren anser det som viktig for utendørs aktivitet for alle naboene, men også for andre interesserte som ønsker å bruke området (som for eksempel til friluftsliv). Statsforvalteren påpeker også at det er mange naboer som blir berørt.

Statsforvalteren har forståelse for at aktivitet også må gjennomføres når det er mørkt, men vi er enige med naboene om at dette kan gjøres i de månedene det blir tidlig mørkt (oktober til mars) i stedet for på natt i sommerhalvåret.

Andre perioder som ikke defineres som helligdag, men som står i tillatelsen fra før videreføres. Dette gjelder romjula, påskeuka, pinseaften og 3 uker på sommeren. Forsvarsbygg har søkt om aktivitet i uke 27-29, som tidligere har vært stille perioder. Statsforvalteren er enige med naboene om at det er viktig å beholde 3 uker med stille periode sammenhengende i løpet av sommeren. Men har åpnet for at Forsvarsbygg kan bestemme når disse ukene skal være. Dette for å gi Forsvarsbygg større fleksibilitet. Ukene skal være sammenhengende i perioden 20.6 til 20.8 (altså i sommerferien). Søndager var ikke nevnt i tillatelsen, det er dermed lagt til et punkt om at perioder med krav om redusert støy også gjelder søndager under gudstjeneste. Det er satt grenseverdier for hva som defineres som redusert støy.

Støy

Støy er det miljøproblemet som rammer flest mennesker i Norge, der impulsstøy og nattstøy oppleves som ekstra plagsomt. Forskning viser at støy kan gi psykisk stress, og helseplager som muskelspenninger og muskelsmerter. Støy kan også være en medvirkende årsak til høyt blodtrykk og utvikling av hjertesykdom. Forstyrrelse av søvn regnes blant de mer alvorlige virkninger av støy. Søvnforstyrrelser på grunn av støy innebærer vekking, forsinket innsovning og redusert omfang av nødvendige søvnfaser. Det er ikke bare støynivået målt i desibel som avgjør om støy er skadelig eller ikke. Hvor lenge støyen varer og hvor ofte man blir utsatt for den, er også viktig. Folkehelseloven har i kapittel 3 bestemmelser om miljørettet helsevern. Med hjemmel i loven er det gitt en egen forskrift om miljørettet helsevern. Kommunene er myndighet, og kan blant annet kreve retting av forhold ved en eiendom eller virksomhet hvis denne gir støy med negativ helsevirkning.

Med tillatelser til støyende aktiviteter godtar Statsforvalteren at mennesker kan bli påvirket av støy. Vi tillater altså støy fra industri som medfører en viss plage. Statsforvalteren synes det er bra at Forsvarsbygg påpeker at mesteparten av aktiviteten vil foregå på dagtid.

Statsforvalteren forstår at støyen vil øke ved innvilgelse av søknaden. Økningen vil i hovedsak merkes ved et større antall dager hvor det gjennomføres skytetrening og i forbindelse med skyting på natt. Det foreligger ingen beslutninger om ny bruk av feltet, og aktiviteten på skytebanene vil bli videreført med de våpensystemer som allerede er godkjent. Forsvarsbygg skriver at anbefalingen til Forsvarsbygg er kvalitetssikret av SINTEF og anerkjent av Miljødirektoratet. Forsvarsbyggs oppfatning er derfor at omsøkt støynivå er forsvarlig og gir tilfredsstillende beskyttelse. Miljødirektoratet og Forsvarsbygg har sammen laget en mal for tillatelse for skyte- og øvingsfelt, der støygrensene i malen er gitt som intervaller. For ekvivalent støynivå har Forsvarsbygg søkt om 60 dB, der intervallet er 55-65 dB. For maksimalt støynivå på natten har Forsvarsbygg søkt om de laveste nivåene. Videre står det i malen at spesielt støyende aktiviteter, som gjør at L_{Rden} grensen ikke kan overholdes, må søkes om spesielt. Slik aktivitet kan for eksempel begrenses i tid. Vi minner om plikten alle anleggseiere har til å redusere støybidraget sitt så langt som mulig uten urimelige kostnader. Dette følger også av de generelle vilkårene i tillatelsens punkt 2.3.

Innenfor omsøkt støygrense for L_{Rden} 60 dB ligger 3 boliger og 7 fritidsboliger, og det søkes om unntak for disse. 5 av fritidsboligene ligger innenfor skytefeltgrensen, og følgelig i områder som er regulert til skyte- og øvingsfeltformål. Blant de 3 helårsboligene som er omfattet av omsøkt støygrense, har en bolig allerede fått innvilget økonomisk støtte til støyisolering. Ved den mest utsatte helårsboligen er det beregnet støynivå $L_{Rden} = 65$ dB, og ved den mest utsatte fritidsboligen er det beregnet 64 dB. Det er noen helårsboliger som ligger veldig nært skytefeltgrensen til Leksdal SØF, og noen fritidsboliger som ligger veldig nært og innenfor grensen. Det anbefales ikke at den høyeste verdien i intervallet for ekvivalent støynivå (65 dB) overskrides, dette vil ikke være tilfellet for de boligene det gis unntak for.

Forsvarsbygg mener at omgivelsene blir tilstrekkelig ivaretatt med støygrense for maksimalt støynivå på natt, blant annet pga. hensyn til søvnkvalitet. For maksimalt nivå om natt søkes det om unntak for tunge våpen for 20 netter av hensyn til Forsvarets behov for trening på natt. Statsforvalteren er enig i at støygrensene gjør at omgivelsene blir tilstrekkelig ivaretatt, men støyberegningene viser at ekstremt mange boliger vil få overskridelser av forslag til grenseverdier satt av Forsvarsbygg for tunge våpen (85 dB). For maksimalnivå om natt har Forsvarsbygg søkt om 70 dB for lette våpen. Beregningene viser at 32 boliger har 71-75 dB, 12 boliger har 76-80 dB, 6 boliger har 81-85 dB og 1 bolig har 86-90 dB. Det vil si totalt 51 boliger, av disse er 37 helårsboliger og 14 fritidsboliger. Statsforvalteren skjønner at Forsvarsbygg ønsker større fleksibilitet i tillatelsen, men er enig med naboene om at aktivitet på natt bør unngås. Statsforvalteren har ut ifra dette landet på at det kun gis tillatelse til overskridelser av grenseverdiene for maksimalt støynivå om natten for 10 netter. Forsvarsbygg skriver selv at bruk av tunge våpen på natt gir forholdsvis høye støynivåer ved de nærmeste boligene. Beregningene viser at de aller fleste aktivitetene med lette og tunge våpen overskrider omsøkte grenseverdier, og at støyinduserte søvnforstyrrelser kan oppstå.

Angående støyrapporten legger Statsforvalteren til grunn at alle faktorer er tatt med. Forsvarsbygg skriver at det som eventuelt ikke er tatt med ville ført til lavere støynivå. I støyrapporten står det at beregningsmetoden som brukes tar utgangspunkt i meteorologiske forhold, som fører til en forsterkning av støyen ved mottaker. Beregningene er også gjort uten å legge inn eventuell dempning fra skogen rundt standplassene. Det betyr at det i gjennomsnitt beregnes et litt høyere støynivå enn den faktiske situasjonen. Støysonene fra Leksdal SØF overlapper med støysonene fra

fylkesvei 705 og fylkesvei 22. Statsforvalteren mener derfor at sumstøy må beregnes/måles og setter krav til at dette inkluderes i neste støyrapport. Kartlegging av støy, og støysoner skal oversendes Stjørdal kommune, slik at de kan legge det til grunn ved planlegging av nye boliger.

Det er like vanskelig å skjerme fra militær aktivitet som fra flystøy, men det er mulig. Anleggstekniske tiltak (støyvoll, støyskjerm, mv.) kan på generell basis ha støyreducerende effekt. Forsvarsbygg mener tiltak som kun gir støyreduksjon for det enkelt bygg vil være for kostnadskrevenne i forhold til effekten (kost/nytte). Videre at det ved mesteparten av den berørte bebyggelsen er mange aktiviteter, spredt over mange forskjellige skytebaner, som har omtrent like stort bidrag til den totale støyeksponeringen. Det betyr at det er vanskelig å finne enkelttiltak som kan redusere støyen fra Leksdal SØF betydelig. Statsforvalteren er enige med kommunen om at støyskjerming i direkte tilknytning til den støyutsatte bebyggelsen bør utredes. Selv om Forsvarsbygg skriver at det vil være for dyrt i forhold til hva tiltakene gjør, må det gjøres en ordentlig kartlegging av kost/nytte. Statsforvalteren mener dermed at det må settes inn andre avbøtende tiltak. Dette med hensyn til naboene og at støy på natt kan være skadelig. Videre er det gitt unntak fra støygrenseverdien for ekvivalent nivå for hele 3 boliger og 7 fritidsboliger. Så vidt Statsforvalteren kjenner til er det ingen av de andre skyte- og øvingsfeltene som har unntak for så mange boliger (0-1 boliger og 0-3 fritidsboliger). Avbøtende tiltak som Statsforvalteren bruker i denne saken, vil være begrensninger i aktivitet og god varsling.

Varsling

Statsforvalteren er enige med naboer om at varsling må bli bedre. Det er ikke naboene sin jobb å varsle om aktivitet eller om informasjon til befolkningen som ønsker å bruke området. Vi er enige med grunneierne om at det bør settes opp en infotavle rett ved avkjøringen fra Vessetvegen opp til Strætessfjellet, hvor det tydelig informeres om at «skyting pågår – veien er stengt». Det bør også legges ut informasjon om at det er skyte- og øvingsfelt i området på nett. Statsforvalteren setter som vilkår at all kveld-, helg- og nattaktivitet skal varsles, i tillegg skal all unntaksaktivitet varsles. Videre skal hvilken periode på sommeren med krav om redusert støy som velges varsles. Det viktigste ved spesielle hendelser er å varsle berørte naboer i god tid, informere om varigheten på støyen, og hvem som er ansvarshavende/kontaktperson. I perioder med store overskridelser av grenseverdiene (aktiviteter som gir verdier over 75 dB) skal det tilbys alternative overnattingssteder for de mest berørte naboene, tilsvarende som det av og til må gjøres ved bygge- og anleggsstøy (vilkår 6.4).

Utslipp til vann

Forsvarsbygg foreslår at krav om pH-verdi fjernes, siden pH i bekkene er styrt av naturlige forhold. Statsforvalteren er ikke enig med Forsvarsbygg om at pH kan fjernes fra overvåkningsprogrammet. Dersom pH er lav eller høy, vil dette mobilisere flere av metallene. Å ha kontroll på pH gjør at det er enklere å vite om det vil bli utlekking av metaller, dessuten er måling av pH både enkelt og billig. Ut fra resultatene skal det vurderes å sette i verk tiltak, som for eksempel kalking, for å redusere utslippet av tungmetaller. pH-verdien i avløpsvannet skal ligge mellom 6,0-9,5. Statsforvalteren er enig med Forsvarsbygg om at krav til overvåking av PAH, klorerte hydrokarboner eller AOX fjernes fra tillatelsen, da det ikke er spor av disse i bekkene i Leksdal SØF.

Statsforvalteren er videre enige med Forsvarsbygg om at miljøkvalitetsstandardene AA-EQS og MAC-EQS skal legges til grunn som grenseverdi for kobber og bly. Da det ikke finnes miljøkvalitetsstandarder for antimon settes grensen på 5,0 µg/l (grenseverdien i drikkevannsforskriften). Vi er enige med Forsvarsbygg om at krav til vannkvalitet i hovedvassdragene Romma og Leksa kan fjernes. Kravet i tillatelsen er at kravet til vannkvalitet skal være i prøvepunkt som representerer avrenning ut av skyte- og øvingsfeltet. Overvåking av metallavrenning til bekker og elver i Leksdal

SØF har foregått siden 2006. Resultatene viser at det de siste årene ikke har vært overskridelser av grenseverdiene i tillatelsen. Det er ikke mulig å spore negativ effekt fra skytefeltet, eller økende konsentrasjonstrender i noen av prøvepunktene.

Konsentrasjonene av bly og kobber har i alle år vært godt under de nye tilstandsklassene. Et unntak er sink, hvor konsentrasjonene varierer. Konsentrasjoner av sink varierer betydelig i referanseprøvene, og forekomster av sink forekommer mest sannsynlig naturlig i grunnen. For sink er Forsvarsbyggs oppfatning at det ikke er relevant å relatere til miljøkvalitetsstandardene som grenseverdi for vannkvalitet. Da det allerede finnes høye konsentrasjoner av sink i og utenfor skytefeltet, mener Forsvarsbygg at det ikke riktig å bruke EQS for sink som grenseverdi uten at det tas hensyn til disse nivåene. Med bakgrunn i at resultatene fra ufiltrerte prøver viser at man er under grenseverdien for sink og at det er vanskelig å se trender siden det kun er resultater fra utfiltrerte prøver i ett år, er ikke Statsforvalteren enige med Forsvarsbygg. For prøvepunkt som representerer avrenning ut av skyte- og øvingsfeltet skal Forsvarsbygg opprettholde tilstandsklasse II (AA-EQS) også for sink.

Det påligger Forsvarsbygg å sikre at private drikkevannskilder i og ved skyte- og øvingsfeltet ikke forurenses av aktiviteten i feltet. Dette begrunnes med at naboene skriver i uttalelsen sin at grunnvannet ikke oppleves som bra, og at regelverket sier at forurensere skal betale. Det er alltid forurensere som har ansvaret for å begrense sin forurensning, overvåke og konsekvensvurdere den, og sørge for at den blir minimert. I forurensningsloven står det at dersom forurensningen har inntrådt skal den ansvarlige sørge for tiltak for å stanse, fjerne eller begrense virkningen av den. Den ansvarlige plikter også å treffe tiltak for å avbøte skader og ulemper som følge av forurensningen, eller av tiltakene for å motvirke den.

Tiltak i forurenset grunn og mellomlagring av forurensede masser

Statsforvalteren tillater at gravearbeid knyttet til normalt vedlikehold og drift av skyte- og øvingsfelt i forurenset grunn kan gjennomføres uten søknad, forutsatt at arbeidene skjer i henhold til interne rutiner som sikrer at tiltaket ikke medfører nevneverdig forurensning og økt spredning av forurensning under eller etter tiltaket. Det skal gjøres en risikovurdering, og eventuelt gjennomføres risikoreduserende tiltak, for å forhindre spredning ved gravingen.

Statsforvalteren gir også tillatelse til å gjenbruke forurensede masser intern i feltet på skytebanene. Statsforvalteren er enige med Forsvarsbygg om at det er bedre med gjenbruk av masser enn å legge inn nye, rene masser. Så fremt dette kun gjøres innenfor skytefeltets grenser og at det føres logg og tas prøver, slik at man vet hvilke masser som ligger hvor.

Forsvarsbygg ønsker også å mellomlagre forurensede masser ved behov. Statsforvalteren gir tillatelse til dette, men setter vilkår for lagringen.

Ved tiltak som grøfting og/eller utfylling i områdene der det er registrert naturtyper, må det gjøres en kartlegging etter dagens metodikk og vurderes om naturtypene er truet i henhold til gjeldende rødliste.

Øvrige tema

Statsforvalteren er enig med Forsvarsbygg om at en del av høringsuttalelsene omhandler privatrettslige forhold eller forhold der andre har myndigheten. Disse vil dermed ikke være relevant for behandling av søknad om utslippstillatelsen med hjemmel i forurensningsloven. Dette gjelder

forholdene om beiterett, gjerderett, jakt, erverv, trafiksikkerhet, manglende gang- og sykkelveg og mulighet til å bruke veien gjennom feltet som skolevei for barn.

For anførsler knyttet til vurderinger etter andre regelverk viser Statsforvalteren til at vår myndighet er begrenset til forurensningsloven. Kommunen er plan- og byggesaksmyndighet, og avgjør skyte- og øvingsfeltets lokalisering. Videre påpeker Statsforvalteren at forvaltningens myndighetsutøvelse skal følge et prinsipp om forholdsmessighet mellom mål og middel. Myndigheten har dermed en plikt til også å vurdere hva krav medfører av kostnader for forurenser.

Høring ble utført iht. forurensningsforskriften § 36-5 og antatt berørte ble direkte varslet per brev. Grunnet utfordringer med å forutse hvem som kan være direkte berørt av støy i denne saken, ble forhåndsvarselet også kunngjort i Adresseavisen og Bladet, jf. forurensningsforskriften § 36-7 annet ledd.

Grunnforurensning

Området er ikke registrert i Miljødirektoratets database over eiendommer med forurenset grunn, Grunnforurensningsdatabasen. Grunnforurensningsdatabasen er bygget opp slik at bedriften/bedriftens konsulent/tiltakshaver/tiltakshavers konsulent selv oppretter egne lokaliteter og legger inn data. Statsforvalteren får melding om dette og godkjenner innleggingen før denne blir synlig i databasen.

Data leveres på importformat, som finnes på <http://grunnforurensning.miljodirektoratet.no>. Her finnes også oversikt over hvilken informasjon som skal registreres i henhold til Grunnforurensningsdatabasens retningslinjer og nødvendig veiledningsmateriale.

Virksomheten skriver at på skytebanene forekommer forurensning i grunnen i form av metallene bly, kobber, antimon og sink. Dersom virksomheten har gjort undersøkelser på de aktuelle lokalitetene skal bedriften registrere sine funn i Grunnforurensningsdatabasen. Dersom det ikke er gjort undersøkelser skal området registreres med mistanke om forurensning. Ved innlegging av ny informasjon i databasen skal det legges inn notat med informasjon om hva som er gjort. Alle rapporter og vedtak skal også legges inn.

Vurdering etter vannforskriften

Tiltak som medfører fare for forurensning av vann skal vurderes i henhold til vannforskriften, der formålet er å beskytte og om nødvendig forbedre miljøtilstanden i alle elver, innsjøer, grunnvann og kystnære områder. Ifølge vannforskriften § 4-6 skal tilstanden i overflatevann og grunnvann beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand.

Vannforekomsten Leksa sidevassdrag (124-52-R) og Leksa (124-54-R) har svært god økologisk tilstand og god kjemisk tilstand, der miljømålene oppnås. Vannforekomsten Romsjøen (124-37348-L) har god økologisk tilstand og ukjent kjemisk tilstand, der miljømålene oppnås.

Grunnvannsforkomsten Elvran (124-323-G) har ukjent kvantitativ og kjemisk tilstand. Leksdalen bekkefelt (124-268-R) har moderat økologisk tilstand og god kjemisk tilstand. I vann-nett står det følgende *Sinkanalyse (11 ug/l)*. *Relevant kun for vannforekomster ved Leksdal skytefelt. Vannforekomster ved skytefelt bør skilles ut som egne vannforekomster.* Forsvarsbygg skriver at det ser ut til at denne registreringen er fra en enkeltmåling fra et referansepunkt som de overvåker i feltet og at registreringen er fra 2013. Forsvarsbygg gjør ellers oppmerksom på at dataene som ligger i Vannmiljø frem til og med 2018 er fra analyser av ufiltrerte vannprøver. Vannforskriftens

grenseverdier for metaller gjelder for filtrerte vannprøver. Forsvarsbygg mener derfor at klassifiseringen som er utført, er basert på feil grunnlag. Dataene som blir lagt ut fra og med 2019-prøvetakingen vil være fra ufiltrerte vannprøver. Disse dataene (for referansepunktene) viser at det er lave konsentrasjoner av tungmetaller i vannet. Konsentrasjonene som måles ligger under grenseverdien for tilstandsklasse II for bly (Pb), kobber (Cu) og sink (Zn).

Leksdal SØF ligger i nedslagsfeltet til Leksa. Stor vannføring gjør at Forsvarsbygg ikke forventer giftige konsentrasjoner av bl.a. bly i Leksa fra skyteaktiviteter. Forsvarsbygg har et overvåkningsprogram som viser at det for hovedresipientene har forekommet noen overskridelser av verdiene som har blitt definert som «referansetilstand». Overskridelsene er imidlertid begrensede i både størrelse og varighet. Basert på verdiene i oppstrømspunkter og andre referansepunkter, ligger verdiene innenfor et naturlig variasjonsintervall. Forsvarsbygg mener at det derfor ikke er noe som tyder på en negativ påvirkning fra skytefeltet, og overskridelsene av referansetilstanden i punktene må sees som en konsekvens av at grensene er satt for lavt i forhold til den naturlige variasjonen i området. Det ikke mulig å spore noen negativ effekt av skytefeltet, eller noen økende trender i verdiene.

I 2015 ble det utarbeidet regionale vannforvaltningsplaner med forslag til tiltak for å oppnå målet om minst god økologisk og god kjemisk tilstand i elver, innsjøer, grunnvann og kystvann. Planene skal revideres jevnlig. For å avgjøre om det er behov for å gjennomføre tiltak for å oppnå målene om god tilstand, må det framskaffes data om dagens tilstand for plante/dyresamfunn og kjemiske forhold i vannforekomstene. Dette skal gjøres ved å undersøke kvalitetsselementer i vannforekomsten som kan være direkte eller indirekte påvirket av bedriftens utslipp. Resultatene fra undersøkelsen, sammen med måling/beregning av utslipp/tilførsler, vil gi grunnlag for å fastsette intervall for videre undersøkelser eller overvåking, samt vurdere eventuelle tiltak for å nå målet om god tilstand. Undersøkelsens hovedmål er å fastsette dagens tilstand og se på avstand mellom tilstand og miljømål. Kostnadene med undersøkelsen skal dekkes av tiltakshaver. Vi ser det som svært positivt dersom den enkelte bedrift finner det hensiktsmessig å samarbeide med andre bedrifter, kommunen eller andre sektorer som har utslipp til samme vannforekomster, om overvåkningsprogram og analyser. Dette kan også være kostnadsbesparende for bedriftene.

Resultatene fra undersøkelsen skal sendes forurensningsmyndigheten innen 1. mars året etter at undersøkelsen er gjennomført. Data fra all statlig finansiert eller myndighetspålagt overvåking i vann skal registreres i fagapplikasjonen Vannmiljø, frist for dette settes til 1. mars året etter undersøkelsen er gjennomført.

Vurdering etter naturmangfoldloven

Statsforvalteren er ikke enig med Forsvarsbygg om at siden skytebaner regnes som konstruksjoner/ anlegg som er avsatt til skyting, blir ikke selve skytebanene ansett som naturmiljø som skal vurderes med grunnlag i naturmangfoldloven. Ifølge naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Dette tiltaket berører naturmangfold. Nedenfor følger en vurdering av tiltaket iht. lovens retningslinjer.

§ 8 – kunnskapsgrunnlaget

Forsvarsbygg har vedlagt en rapport for vurdering etter naturmangfoldloven, datert 31.05.2018. I rapporten står det at Leksdal SØF ble kartlagt for biologisk mangfold i 2002. I 2016 ble de registrerte rikmyrene i skytefeltet vurdert på nytt av BioFokus med tanke på om de kvalifiserer som den utvalgte naturtypen slåttemyr, men ingen av de ble vurderte å være det. I skytefeltet er det i tillegg registrert to naturtyper som «Naturlig fisketomme innsjøer og tjern» på bakgrunn av Kartlegging av

storsalamander i Nord-Trøndelag i 2010. I et par av de mindre vannene nord i feltet er det som nevnt registrert storsalamander. Det er ikke kjent at det er gjort noen fiskeribiologiske undersøkelser fra bekker og vann i skytefeltet. Leksdal SØF grenser mot elva Leksa der det tidligere er registrert elvemusling nedstrøms skytefeltet, men som nå er antatt utdødd. Det er små laks/ørret i elven. I Romma skal det være trepigget stingsild, ørret og røye, og i Flaksjøen ørret og røye. Basert på resultatene fra overvåkingen av metaller i bekker og elver i skytefeltet, mener Forsvarsbygg at det er ingen ting som tyder på at avrenningen medfører en nevneverdig effekt på biota. Det forekommer heller ingen informasjon som tyder på effekter på kjente fiskeforekomster i Romma og Leksa nedstrøms skytefeltet.

Det er registrert ni verdisatte naturtyper innenfor eid areal og tre ved Flaksjøen, som er et område som kun fungerer som sikkerhetssone for Forsvarets virksomhet. Av de ni er to naturlig fisketomme dammer med verdi A pga. påvist storsalamander, fire rikmyrer (2B og 2C), én fukteng C, én bekkeløft C og én naturbeitemark C. Dammene med storsalamander ligger i nordlige delen av eid areal og dermed litt unna skytebanene og det området som brukes mest, selv om den ene lokaliteten går delvis inn i blindgjengerfeltet. Rett nord for feltet ligger Hemrasmarka naturreservat, som er et skogvern.

Videre står det i rapporten at det i Romsjøen er det observert 10 andefugler (kanadagås, kortnebbgås, sangsvane, sivhøne, ærfugl, stokkand, kvinand, brunnakke, laksand og krikand). Romsjøen har vært fiskeplass for smålom (i hovedsak etter år 2000) og storlom (før år 2000) i mange år, og denne stabiliteten viser at området er et viktig område for matsøk for disse artene. Smålom hekker her i tillegg til laksand, kvinand og stokkand. Sangsvane er sporadisk observert på trekk. Øvrige viktige hekkeområder er Holmstjøenna og Lomtjøenna på Sætresfjellet som har fungert som hekkelokalitet for smålom siden 1950-tallet. Ved Romma er det flere spillplasser for orrfugl og en hekkelokalitet for fossefall. Orrfugl spiller også på myrområder på Langmyråsen. Av rovfugl er det observert tårnfalk, kattugle, perleugle, fjellvåk, dvergfalk, spurveugle og hønsehauk i området. Også Flaksjøen og Lørdagsmyran lenger vest og Litjfjellet, er registrert som viktige viltområder for storlom, smålom, horndykker, orrfugl, dvergfalk og fjellvåk blant annet. Her er også registrert hønsehauk, kongeørn og gråhegre.

Flere studier som er nevnt i refererte rapport, viser at det er særlig menneskelig nærvær framfor støyen som virker forstyrrende på vilt. Dyr som lever i forstyrrende og støyende omgivelser vil gjennomgå en habituering (tilpasning til gjentakende biologisk likegyldig stimuli) og/eller sensitivisering (økt reaksjon på negativ stimuli, som for eksempel jakt). Generelt er det stor forskjell i reaksjonsmønster mellom ulike arter. De fugleartene som regnes som mest følsomme for forstyrrelser (spesielt mer uregelmessig støy som fra skytefelt), er særlig skarver, lommer, svaner, gjess, ender, rovfugler, vadere, måker og terner. Her påpekes det at forskjeller i støysensitivitet mellom arter reduserer antallet hekkende arter i støyende områder. Samtidig vil arter som hekker i støyutsatte områder, ha større hekkesuksess. Dette endrer sammensetningen av fuglesamfunn med størst virkning nærmest støykilden. Det er derfor særlig i områder der det skjer en omfattende endring i aktivitetsmønsteret, at man bør være observant på endringer i viltpopulasjonene.

I rapporten står det at det ikke er nok kunnskap om endringer over tid på arts- eller individnivå til å avdekke årsaker til de bestandene som er i skytefeltet i dag. Kunnskapsgrunnlaget om biomangfoldet i området vurderes imidlertid som tilstrekkelig for å fatte en beslutning om endring i tillatelse til Leksdal SØF.

I Artskart er det registrert flere områder med den fremmede arten hagelupin. En av de viktigste årsakene til spredning av uønskede arter er masseforflytning. Jordmasser som fjernes fra områder

kan inneholde frø, røtter eller andre underjordiske plantedeler av uønskede arter. Denne type jord utgjør en stor risiko for spredning av uønskede arter og må behandles med aktsomhet. Dersom det er snakk om fjerning av masser fra topplaget (moldlaget), må det opprettes rutiner for håndtering av massene for å unngå spredning.

Det er laget råd om skjøtsel og hensyn for naturtypene i området. Statsforvalteren har satt krav om at det ved tiltak som grøfting og/eller utfylling i områdene der det er registrert naturtyper, må gjøres en kartlegging etter dagens metodikk og vurderes om naturtypene er truet i henhold til gjeldende rødliste (vilkår 4.2). Dette med bakgrunn i at kartleggingen er gammel (2002) og ikke er gjennomført etter dagens metodikk (NiN-kartlegging). Rikmyrene i området kan trolig oversettes til NiN som E10.1 Rik åpen sørlig jordvannsmyr – sterkt truet (EN). De blir sterkt truet fordi de akkurat ligger innenfor sørboreal sone. Naturbeitemark er også rødlistet etter NiN, med kategori sårbar (VU). Fuktengene er dårlig kartlagt over hele landet og mangler data. Det er i seg selv en grunn til å være forsiktig med inngrep. Det er imidlertid en naturtype som krever skjøtsel, og det står i kartlegginga fra 2002 at den er i gjengroing.

§ 9 – føre-var-prinsippet

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Statsforvalteren har vurdert kunnskapsgrunnlaget som tilstrekkelig, og føre-var-prinsippet kommer ikke til anvendelse. Overvåking av kjemiske parametere i utslippet vil hele tiden gi grunnlag for å vurdere eventuell påvirkning fra utslippet.

§ 10 – samlet belastning

De fleste resipientene er klassifisert med svært god eller god økologisk tilstand, mens vannforekomsten Leksdalen bekkefelt er klassifisert med moderat økologisk tilstand. Et eventuelt utslipp vil medføre en belastning. Under normale driftsforhold, med avbøtende tiltak og prøvetaking, vil det ikke være utslipp til vannforekomsten som gir økt samlet belastning. Resipientene kan likevel være preget av aktivitet i nærområdet. Resultatene fra prøvetakingen vil bli vurdert med tanke på behov for ytterligere rensing eller bortføring av overvann og diffuse utslipp.

Leksdal SØFs andres aktiviteter er kjøring i terrenget, forflytning til fots, utleie til politi og skytterlag, landsskytterstevne (ca. hvert 10. år), begrenset grad av skogtynning/-rydding, hogst i deler av området på grunn av blindgjengerfare, vanlig skogsdrift på eid areal, utleie av jaktterreng for elg, hjort og rådyr, bruk av plantevernmidler. I tillegg til grunnforurensning og støy er det infrastruktur og skogbruk som bidrar mest til Forsvarets totale belastning på naturmangfoldet i feltet. Den totale belastningen vurderes som moderat.

§ 11 – kostnadene ved miljøforringelse

Det er tiltakshaver som skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder. Bedriften må derfor følge opp utslippet og resipienten med målinger av sentrale parameter. Hvis det viser seg at belastningen fra driften blir for stor, må bedriften ta kostnadene med forbedringstiltak, evt. ekstra rensetrinn.

§ 12 – miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

Det skal tas utgangspunkt i driftsmetoder, teknikk og lokalisering som ut fra en tidligere, nåværende og framtidig bruk av naturmangfoldet og økonomiske forhold gis de beste samfunnsmessige resultatene.

Bedriften plikter å redusere sine utslipp så langt dette er mulig uten urimelige kostnader. Anlegget skal benytte best tilgjengelige teknikker så langt som råd, når dette ikke medfører urimelige kostnader.

Konklusjon

Statsforvalteren har vurdert søknaden og opplysningene som har fremkommet under behandlingen og gir Forsvarsbygg tillatelse til drift av Leksdal skyte- og øvingsfelt etter forurensningsloven delvis som omsøkt og på vedlagte vilkår.

For ordlyden i endringene vises det til vedlagte vilkårssett. Med dette forventer vi at driften foregår på en slik måte at nærmiljøulemper og faren for forurensning minimeres. Når det gjelder deklarerer av farlig avfall gjør vi oppmerksom på at dette nå skal foregå elektronisk via avfallsdeklarerer.no.

Frister i tillatelsen

Tiltak	Frist	Vilkår nr
Rapportering av utslipp (årsrapport) i Altinn, inkludert miljøovervåkningsrapport	01.03 hvert år	9.4
Program for undersøkelse av resipienter	01.03.2021	10.1
Rapport etter undersøkelse av resipienter	01.03.2022	10.1
Innrapportering i vannmiljø	01.03.2022	10.1
Inkludere sumstøy i støyberegningene	Ved utarbeidelse av støyrapport neste gang	9.1
Ny kartlegging av naturtyper	Ved tiltak som grøfting og/ eller utfylling i områdene der det er registrert naturtyper	4.2
Rapport etter kost/nytte kartlegging for tiltak for støy	01.04.2024	9.1

Ansvarsforhold

Forsvarsbygg er ansvarlig for at anlegget drives i henhold til denne tillatelsen. Brudd på utslippstillatelsen er straffbart etter forurensningsloven § 78 og § 79.

Denne tillatelsen fritar ikke Forsvarsbygg fra å innhente nødvendige tillatelser for andre sider av virksomheten som f. eks arbeidsmiljø, brann og eksplosjonsvern m.m.

Denne tillatelse fritar ikke Forsvarsbygg for erstatningsansvar etter de alminnelige erstatningsregler, jfr. Forurensningsloven § 10, annet ledd. At forurensning er tillatt utelukker ikke erstatningskrav for skade, ulempe eller tap forårsaket av forurensningen, jf. forurensningsloven § 56.

Det kan foretas endringer i denne tillatelsen i medhold av forurensningsloven § 18. Krav om endringer kan stilles både fra forurensningsmyndighetene og fra bedriften. En eventuell endringssøknad skal foreligge i god tid før endringen ønskes gjennomført. Tillatelsen kan tilbakekalles eller endres jf. forurensningsloven § 18.

Regelhjelp

For informasjon om regler som kan være aktuelle for virksomheten/bedriften, viser vi til Miljødirektoratet sine hjemmesider www.miljodirektoratet.no.

Miljødirektoratet lanserte våren 2015 nettstedet www.avfallsdeklarering.no. Bedriften må nå etablere en elektronisk profil på avfallsdeklarering.no. Miljødirektoratet har utarbeidet «Brukerveiledning til avfallsdeklarering.no, M-355/2015». Den kan lastes ned fra www.miljodirektoratet.no.

Kopi av dette brev med vedlegg er sendt berørte i saken.

Med hilsen

Marit Lorvik (e.f.)
seksjonsleder
Klima- og miljøavdelingen

Elise Hermo Rusti
overingeniør
Klima- og miljøavdelingen

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg

- 1 Klageavgjørelse fra Miljødirektoratet
- 2 Tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven for Leksdal skyte- og øvingsfelt

Kopi til:

Odd Helge Klevan	Romsjøvegen 6	7519	Elvarli
Tor Christian Julseth	Vesetvegen 160	7519	Elvarli
Kjell Peder Moum	Ytteråsvegen 574	7519	Elvarli
Brit Heidi Sæther Julseth	Vesetvegen 160	7519	Elvarli
Odd Håvard Vilvang	Ytteråsvegen 53	7519	Elvarli
Gunnlaug Johanne Stuberg	Selbuvegen 1123	7519	Elvarli
Stjørdal kommune	Postboks 133 / 134	7501	STJØRDAL
Oddbjørn Vilvang	Ytteråsvegen 9	7519	Elvarli
John Einar Moum	Ytteråsvegen 543	7519	Elvarli
Ole Håkon Julseth	Vesetvegen 160	7519	Elvarli
Arnfinn Balstad	Selbuvegen 1029	7519	Elvarli
Janne Siri Gisetstad	Sætnanvegen 9	7519	Elvarli
Yngve Julseth	Sætnanvegen 9	7519	Elvarli
Geir Terje Stuberg	Dyvasvegen 191	7517	Hell
Stein Erik Julseth	Vesetvegen 160	7519	Elvarli
Terje Rømo Andersen	Vesetvegen 168	7519	Elvarli
Ivar Jan Øfsti	Ytteråsvegen 49	7519	Elvarli
Tone Marie Klevan	Romsjøvegen 4	7519	Elvarli
Lena Cecilie Steig	Romsjøvegen 33	7519	Elvarli

Nils Gunnar Rønning	Ytteråsvegen 355	7519	Elvarli
Tor Helge Elverum	Ytteråsvegen 5	7519	ELVARLI
Jomar Kristian Karlsnes	Bjørnmyra 5	7550	Hommelvik
Odd Skjei	Kvålsvegen 35	7519	ELVARLI
Håvard Skotnes	Selbuvegen 1199	7519	Elvarli
Jon Ola Sætnan	Selbuvegen 877	7519	Elvarli
Ole Johan Morken	Østlia 10	3060	Svelvik
Jan Sætnan	Skule Bårdsøns Gate 11 A	7052	Trondheim
Eva Iren Korsveien Tanem	Selbuvegen 1013	7519	Elvarli
John Marius Hegge	Selbuvegen 1416	7519	Elvarli
Bjørn Erik Hastad	Selbuvegen 1197	7519	Elvarli
Inge Bye	Kvålsvegen 33	7519	ELVARLI
Peder Veiseth	Ytteråsvegen 41	7519	ELVARLI
Lars Veisetaune	Vessetvegen 243	7519	Elvarli
Grete Ording Dahl	Saksviktrøa 28	7562	Saksvik
Rolf Dahl	Saksviktrøa 28	7562	SAKSVIK

Statsforvalteren i Trøndelag / Trööndelagen fylhkenålma
Postboks 2600
7734 Steinkjer

Oslo, 01.07.2021

Deres ref.:
2018/1999

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2021/3702-3

Saksbehandler:
Roar Gammelsæter

Avgjørelse i klagesak – Leksdal skyte- og øvingsfelt, Stjørdal kommune

Miljødirektoratet gjør om deler av Statsforvalteren i Trøndelag sitt vedtak om endret tillatelse til forurensende virksomhet for Leksdal skyte- og øvingsfelt.

For støy er det gjort endringer delvis i favør klager knyttet til unntak for støyende aktivitet på natt. Det blir tillatt med aktivitet på kvelder, men med visse begrensninger i forhold til støy. Antall kvelder med unntak fra støykrav er også økt. Det blir tillatt med aktivitet på søndager dersom krav til perioder med redusert støy blir overholdt.

Krav til varsling av støyende aktivitet er endret. Samtidig er kravet om å tilby alternativ overnatting for de mest berørte naboer tatt ut.

Krav til tilstandsklasse i vann er justert, og grenseverdi for pH er fjernet. Krav om sikring av private drikkevannskilder er også tatt ut fra tillatelsen.

Vilkår om undersøkelse av resipient er justert, og krav til undersøkelse av samlet tilstand og påvirkning er tatt ut av tillatelsen.

Forsvarsbygg sin klage gis delvis medhold.

Vi viser til klage datert 11. desember 2020 fra Forsvarsbygg på Statsforvalteren i Trøndelag sitt vedtak av 23. november 2020. Klagesaken ble oversendt til direktoratet fra Statsforvalteren i Trøndelag i brev av 15. mars 2021.

Vi treffer vedtak om endringer i underinstansens vedtak, og opprettholder øvrige deler av vedtaket.

Sakens bakgrunn

Statsforvalteren i Trøndelag har i brev 23. november 2020 fattet vedtak om endret tillatelse til forurensende virksomhet etter forurensningsloven til Forsvarsbygg for Leksdal skyte- og øvingsfelt (SØF) i Stjørdal kommune. Vedtaket er basert på Forsvarets behov for å sikre nødvendig økt fremtidig handlingsrom for Forsvaret til å kunne gjennomføre sin utdannings- og øvingsvirksomhet i Leksdal. Aktiviteten i Leksdal SØF vil øke i årene som kommer på grunn av økt antall avdelinger i Værnes-regionen. Økningen vil medføre et økt antall dager hvor det gjennomføres skytetrening og i forbindelse med skyting på natt. Søknaden omhandler i hovedsak revisjon av vilkårene for virksomhetsbegrensninger og støy. De har også søkt om endringer i vilkår for vann- og grunnforurensning. Naboer som har avgitt uttalelser til søknaden ønsker ikke økt støyende aktivitet.

I den endrede tillatelsen har Statsforvalteren stilt spesifikke krav for aktivitet i skytefeltet. Det er satt en begrensning per år på 30 kvelder og 13 helger med aktivitet i skytefeltet, og 10 netter hvor aktivitet kan overskride grense for støy. Disse skal i tillegg være innenfor perioden 1. september til 1. mai. Kvelds- og nattskyting skal ikke legges til helg. Det er også satt krav om redusert støy på helligdager (i henhold til helligdagsfredloven) og andre perioder, inkl. tre uker om sommeren.

Saksgangen

Søknaden ble forhåndsvarslet 4. desember 2019, og Statsforvalteren traff vedtak om endret tillatelse til forurensende virksomhet 23. november 2020, basert på søknaden og innkomne merknader fra høringsprosessen. Statsforvalteren sitt vedtak ble senere påklaget av Forsvarsbygg i brev av 11. desember 2020.

Statsforvalteren har sendt klagen til berørte parter som tidligere har avgitt uttalelse til søknaden på ordinær høring. Ingen av disse har ønsket å endre sine tidligere innvendinger mot søknaden fra Forsvarsbygg.

Klagesaken med Statsforvalterens vurderinger ble oversendt Miljødirektoratet 15. mars 2021.

Klagers anførsler

Forsvarsbygg har angitt følgende klager på vilkår satt av Statsforvalteren i tillatelsen for Leksdal SØF:

Punkt 3.2 Krav til vannkvalitet

Forsvarsbygg opplyser om at nivåene som måles per i dag i kontrollpunktene ligger stabilt lavt og godt under grensen for AA-EQS, og mener at å «overholde AA-EQS i kontrollpunktene» er en bedre formulering.

Forsvarsbygg klager på krav om at pH-verdien i avløpsvannet skal ligge mellom 6,0-9,5, og at vilkåret må tas ut. Det vil være feil å endre naturlig pH f.eks. i vann som kommer fra en myr eller som renner i grunn med naturlig sure bergarter.

Videre mener Forsvarsbygg at vilkåret om at det ikke skal foretas noen form for fortykning før prøvetaking/måling er irrelevant for beskrivelsene om krav til pH kalking, og må tas ut.

Forsvarsbygg mener at pålegg om å sikre at private drikkevannskilder i og ved skyte- og øvingsfeltet ikke forurenses av aktiviteten i feltet er unødvendig. Overvåking av vannkvalitet i overflatevann mht. metaller fra håndvåpenammunisjon, oppfølging og vurdering av tiltak ved økt avrenning, samt å følge lover og forskrifter som kommer til anvendelse i bruken og forvaltningen av feltet, er tilstrekkelig mht. beskyttelse av drikkevannet.

Punkt 6.1 Hovedkrav

Kveldsaktivitet

Forsvarsbygg mener at vilkår om begrensninger til 30 kvelder per år, og at aktiviteten kun kan fordeles på ukedager under høst-, vinter- og vårperioden, er urimelig. Vilåret imøtekommer ikke Forsvarets behov for bruk av skyte- og øvingsfeltet og bør fjernes. Forsvarsbyggs sekundære syn er at det må være tillatt med samme aktiviteter om kvelden som om natten, det vil si at støygrensene som gjelder om natten også gjelder om kvelden. Det vil også være behov for å kunne overskride disse grensene for et antall kvelder som dekker Forsvarets fremtidige behov.

Aktiviteten hos de viktigste brukerne av feltet er i stor grad preget av kursvirksomhet med fastlagte innrykk. Kursene er programmert i tid og innhold, og fordeles over store deler av året, herunder innenfor perioden med forbud mot kveldsaktivitet. Behovet for utnyttelse av kveld for gjennomføring av skarpskyting utfordrer allerede vilkåret i gjeldende tillatelse (30 kvelder). Forsvarsbygg har i søknad om tillatelse til virksomhet redegjort for at aktiviteten i Leksdal vil øke som følge av beslutninger i Forsvaret om å overføre flere avdelinger til Værnes-regionen. Aktivitetsøkningen vil gi økt behov for å ta kvelder i bruk.

Nattaktivitet

Vilkåret om begrensninger på natt er tvetydig. Forholdet mellom unntaket på 10 netter pr. år og Forsvarets totale nattaktivitet i feltet går ikke klart frem av tillatelsen.

Helgeaktivitet

Vilkåret om begrensninger på 13 helger/år med aktivitet er tvetydig. Det fremkommer ikke klart om det er begrenset til støyende aktivitet eller all virksomhet. Vilåret om helgebegrensning bør tas ut. Dette samsvarer også med mal for tillatelser for skyte- og øvingsfelt. Forsvarsbyggs sekundære syn er at helger listes under kapittel 6.2 i tillatelsen og at det gis unntak fra støygrensene for 15 helger pr. år.

Punkt 6.4 Varsling

Under dette punktet er stilt vilkår om alternative overnattingssteder i perioder med store overskridelser av grenseverdiene. Forsvarsbyggs primære syn er at tillatelsens øvrige vilkår på natt gir god beskyttelse, og at det derfor ikke er behov for å stille krav om alternativ overnatting.

Forsvarsbygg mener at Statsforvalteren ikke har vurdert og begrunnet virkningene av vilkåret, eller gjort en nærmere vurdering av konsekvensene av vilkåret.

At all kveld-, helg- og nattaktivitet skal varsles, er etter Forsvarsbyggs mening irrelevant. En vesentlig del av denne aktiviteten omfatter ikke støyende virksomhet, og som det ikke gir mening å varsle. Vilkåret bør endres til å fastsette at det skal etableres varslingsrutiner for den mest støyende aktiviteten på natt, helg og under større øvelser.

Punkt 9.1 Overholdelse av støyvilkår

Det er satt vilkår om å utarbeide en kost/nytte-kartlegging av tiltak for å redusere støy over grenseverdiene i tillatelsen, med frist 01.06.2022. Forsvarsbygg har planlagt et FoU-prosjekt om denne problemstillingen med oppstart i 2021. Dette prosjektet er forventet å bli ferdig til 2024. Det betyr at vi tidligst får svar på problemstillingen i januar 2024. De ber derfor om at fristen endres i samsvar med dette.

Punkt 10.1 Undersøkelse av vannforekomst

Forsvarsbygg mener at vannløpene i skytefeltet ikke er definert som egne vannforekomster, men tilhører ulike bekkefelt eller er en mindre del av en vannforekomst, og heller bør kalles resipient.

Forsvarsbygg påklager vilkår om å undersøke kvalitetselementer i vannforekomst som kan være direkte eller indirekte påvirket av utslipp fra skyte- og øvingsfeltet. De mener at vilkåret må tas ut fordi regelverkets føringer må legges til grunn for krav som stilles. De oppfatter at Statsforvalteren stiller krav til mer utfyllende undersøkelser enn eksisterende vannprøvetakingen knyttet opp til avrenningen fra skytebaner etter vannforskriften. Forsvarsbygg mener at kravet til mer utfyllende undersøkelser først utløses når EQS-verdiene for parameterne som overvåkes blir overskredet.

Statsforvalterens vurderinger

Punkt 3.2 Krav til vannkvalitet

Statsforvalteren anbefaler at det gis medhold i klagen på punktet som gjelder fastsettelse av grenseverdier for pH i på avløpsvann, ved å ta bort grenseverdier for pH. De fastholder at Forsvarsbygg skal overvåke pH og at det skal vurderes avbøtende tiltak dersom høy eller lav pH fører til økt utlekking av metaller fra feltet. De ønsker også å opprettholde krav om at det ikke skal foretas fortykning før prøvetaking/måling av vannkvalitetsparametere. Statsforvalteren anbefaler videre at krav om at Forsvarsbygg skal sikre at private drikkevannskilder i og ved skyte- og øvingsfeltet ikke forurenses av aktiviteten i feltet opprettholdes.

Punkt 6.1 Hovedkrav (støy)

Statsforvalteren er enig i at begrensingen på totalt 30 kvelder, sett opp imot natt, kan virke urimelig/ulogisk. Dette vilkåret anbefales endret slik at det kan være aktivitet med nivåer under grenseverdien for ekvivalent støyinnivå (60 dB) også på kveld, der grenseverdien kan overskrides 30 kvelder i ukedagene. Disse kveldene skal legges til perioden 1. september til 1. mai. Dette gjør

at begrensningene blir mer like for helg, kveld og natt. Statsforvalteren foreslår ingen andre endringer av dette vilkåret. Statsforvalteren anbefaler derfor at klager gis delvis medhold.

Videre har Statsforvalteren forståelse for at aktivitet også må gjennomføres når det er mørkt, men de mener dette kan begrenses til de månedene det blir tidlig mørkt (1. september til 30. april) i stedet for på natt i sommerhalvåret. Statsforvalteren mener også at det ikke er "ønskelig med aktivitet på natt i sommerhalvåret i det hele tatt", ut ifra et hensyn til at både boliger og fritidsboliger skal ha mest mulig ro i sommerhalvåret. De anbefaler at klager ikke gis medhold på dette punktet.

Statsforvalteren presiserer at det er den støyende aktiviteten som omfattes av vilkåret. Begrepet "aktivitet" kan derfor endres til støyende aktivitet. Statsforvalteren anbefaler også at vilkåret endres til at 4 av helgene kan brukes på sommerhalvåret (1. mai til 1. september) og at klager dermed gis delvis medhold.

Punkt 6.4 Varsling

Statsforvalteren er ikke enig med Forsvarsbygg i at vilkåret om å tilby alternative overnattingsplasser skal fjernes. Å tilby alternativt overnattingssted er et avbøtende tiltak for at Forsvarsbygg får lov til å ha aktiviteter på natt og overskridelser av grenseverdien i 10 netter. Under dette vilkåret er «i perioder med store overskridelser av grenseverdiene» definert som over 75 dB. Statsforvalteren er enig i at dette er tvetydig, når grenseverdien for tunge våpen er satt til 85 dB. Statsforvalteren anbefaler derfor at klager ikke gis medhold i å fjerne dette vilkåret, men at definisjonen av "perioder med store overskridelser" må presiseres. For eksempel kan det stå "i perioder med mye støy (aktiviteter som gir verdier over 75 dB) skal det tilbys alternative overnattingssteder for de naboene med støy over 75 dB".

Statsforvalteren ønsker å presisere at det "støyende aktivitet" som omfattes av dette vilkåret, slik at det ikke blir tvetydig som Forsvarsbygg påpekte i sin klage.

Statsforvalteren anbefaler at klager gis delvis medhold i sin klage ved at teksten endres til støyende aktivitet..

Punkt 9.1 Overholdelse av støyvilkår

Statsforvalteren mener at en kost/nytte kartlegging av tiltak for å redusere støy over grenseverdiene burde være mulig å få til tidligere enn den foreslåtte fristen fra Forsvarsbygg (januar 2024). Statsforvalteren har ikke gitt noen anbefaling ut over dette.

Punkt 10.1 Undersøkelse av vannforekomst

Statsforvalteren anbefaler at Forsvarsbygg gis medhold i å endre overvåkingskravet fra "vannforekomst" til "resipient" for å begrense Forsvarsbygg sine undersøkelser til de delene av en vannforekomst som skyte- og øvingsfeltet påvirker.

Statsforvalteren mener at Forsvarsbygg sin påvirkning på økologisk tilstand ikke bare kan vurderes på bakgrunn av avrenning av metaller, men påpeker at Forsvarsbygg har flere andre påvirkninger og har gjennomført fysiske inngrep i terrenget som kan ha hatt påvirkning på

resipienter. Statsforvalteren mener derfor at Forsvarsbygg skal sette opp et program for undersøkelse av biologiske parametere, der resultatene skal vurderes opp mot en forventningsverdi for vassdraget. Dette vil kunne gi grunnlag for videre overvåking og eventuelle tiltak for å bedre økologisk tilstand.

Statsforvalteren skriver at de sammenstiller data for å klassifisere tilstand i vannforekomster etter vannforskriften, med mål om å oppnå minst god økologisk og kjemisk tilstand i vannforekomstene. Forsvarsbygg må fremskaffe data for kvalitetselementer som kan påvirkes av aktiviteten i skyte- og øvingsfeltet for de resipientene som blir berørt, Statsforvalteren har på bakgrunn av denne satt vilkår om undersøkelse av vannforekomsten i tillatelsen.

Lovgrunnlaget

Støy regnes som forurensning etter forurensningsloven, se § 6 første ledd nr. 2. Virksomhet som kan medføre forurensning, krever tillatelse etter forurensningsloven § 11.

Forurensningsmyndigheten kan oppheve eller endre vilkårene, og sette nye vilkår, i samsvar med forurensningsloven § 18. Det kan blant annet settes nye vilkår dersom det viser seg at skaden eller ulempen ved forurensningen blir vesentlig større eller annerledes enn ventet da tillatelsen ble gitt, eller at skaden eller ulempen kan reduseres uten urimelig kostnad for forurenseren, jf. forurensningsloven § 18 første ledd nr. 1) og 2). Ved avgjørelser etter første ledd skal det tas hensyn til kostnadene en endring vil påføre forurenseren og de fordeler og ulemper endringen ellers vil medføre, jf. forurensningsloven § 18 fjerde ledd.

Når forurensningsmyndigheten avgjør om tillatelse skal gis og fastsetter vilkår, skal det legges vekt på de forurensningsmessige ulemper ved tiltaket sammenholdt med de fordeler og ulemper som tiltaket ellers vil medføre, jf. forurensningsloven § 11. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved avgjørelsen, jf. naturmangfoldloven § 7. Forurensningsmyndigheten skal også vurdere om kravene i vannforskriften er til hinder for at det kan gis tillatelse.

Miljødirektoratets vurdering

Klagerne anses for å ha rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28, og for å ha fremsatt klagen innen utløpet av klagefristen, jf. forvaltningsloven §§ 29-30.

Miljødirektoratet kan som klageinstans prøve alle sider av saken, og kan selv treffe nytt vedtak eller oppheve det og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling, jf. forvaltningsloven § 34 andre og fjerde ledd. Miljødirektoratet kan også ta opp forhold som ikke blir angitt av klageren, jf. forvaltningsloven § 34 annet ledd første punktum.

Nedenfor følger våre vurderinger av de punktene i tillatelsen som er påklagd, samt andre punkter vi mener bør endres eller kommenteres. For øvrig stadfestes Statsforvalterens vedtak.

Punkt 3.2 Krav til vannkvalitet

Miljødirektoratet vurderer at krav om overholdelse av tilstandsklasse II (AA-EQS) for bly (Pb), kobber (Cu) og sink (Zn), jf. veileder Grenseverdier for klassifisering av vann, sediment og biota (M-608 | 2016), samt grensen for antimon i drikkevannsforskriften, vil være tilstrekkelig for å sikre at private drikkevannskilder ikke forurenses. Dersom det kommer frem at aktiviteten i skytefeltet fører til at grenseverdiene i tillatelsen overskrides skal Forsvarsbygg gjennomføre tiltak for å forhindre dette. Et særskilt krav for å sikre at private drikkevannskilder ikke forurenses av aktiviteten i feltet er derfor ikke nødvendig. Vi gir derfor klager medhold på dette punktet.

Ordene "opprettholde" til "overholde" har noe ulik betydning. Vi mener at Forsvarsbygg er ansvarlige for å "overholde" grensene gitt i tillatelsen. "Overholde" er også benyttet i andre tillatelser for skyte- og øvingsfelt. Vi gir derfor klager medhold, og endrer "opprettholde" til "overholde" grenseverdier i prøvepunkter som representerer avrenning fra skyte- øvingsfeltet.

Statsforvalteren anbefaler å gi klager medhold i at det ikke skal settes grenseverdier for pH i resipienter i skyte- og øvingsfeltet. Vi er enige i dette. Klager gis derfor medhold.

Under dette punktets siste setning i første avsnitt har vi også strøket "...for eksempel kalking..." da dette er et forslag til tiltak.

Ut over det som er påklagd har vi gjort to justeringer til under dette punktet. Det første er setningen "Dårligere tilstandsklasse enn III (MAC-EQS) tillates ikke". Dette dekkes ved at det stilles krav om at "For prøvepunkter som representerer avrenning ut av skyte- og øvingsfeltet skal Forsvarsbygg overholde tilstandsklasse II (AA-EQS) for bly kobber og sink (Zn)". Vi tar derfor ut denne setningen.

Videre er det stilt krav om at det ikke skal foretas noen fortykning før prøvetaking/måling. Vi vurderer det til ikke å være relevant for tillatelsen, da dette omhandler metode for prøvetaking. Kravet er derfor tatt ut.

Punkt 6 Støy

Dette punktet er ikke påklaget, men det bør likevel endres. Punktet innledes med å stadfeste at for ny bebyggelse i Leksdal skyte- og øvingsfelts influensområde gjelder *Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging*, T-1442/2016. Vi oppfatter dette som en opplysning rettet mot arealplanmyndighet (kommunen), og at det derfor ikke trenger å være en del av tillatelsen til Forsvarsbygg. Vi tar derfor denne setningen ut av tillatelsen.

Punkt 6.1 Hovedkrav

Bakgrunnen for Forsvarsbyggs søknad var å sikre nødvendig handlingsrom for Forsvaret slik at utdannings- og øvingsvirksomheten kan gjennomføres på en måte som tilfredsstillers dagens og fremtidens krav. I tillegg var det forventet økt bruk av Leksdal SØF som følge av at nye avdelinger tilføres Værnes-regionen. Forsvarsbygg har derfor søkt om å revidere rammebetingelsene for skyte- og øvingsfeltet slikt at det ble færre virksomhetsbegrensninger og økt tilgjengelighet til skytefeltkapasitetene i feltet. Det var også behov for å revidere grenseverdiene for støy da eksisterende grenser var svært krevende å oppfylle. I tillegg søkte Forsvarsbygg om unntak fra grensene for natt i inntil 20 netter per år.

I Statsforvalteren sitt vedtak har grensene for støy blitt justert og er å oppfatte som lempeligere enn tidligere, og er heller ikke påklagd av Forsvarsbygg. Samtidig har Statsforvalteren innført nye begrensninger i tillatelsen som medfører at det ikke kan være aktivitet i feltet på kvelder og i helger, bortsett fra ved et visst antall unntak. For natt er det gitt unntak fra støygrensene for 10 netter, samt at støyende aktivitet om natten i utgangspunktet skal unngås. Disse begrensningene har blitt påklagd av Forsvarsbygg.

I tillatelsen er det satt en utendørs støygrense på L_{Rden} 60 dB. L_{Rden} er årsekvivalent lydnivå, som angir total støybelastning for en person eller et område. I støybelastningen beregnes gis det et tillegg på henholdsvis 5 og 10 dB på kveld og natt. Dette skal i teorien medføre at støynivåene på kveld og natt må reduseres for å kunne overholde støygrensen. En slik grense vil derfor til en viss grad ivareta behovet for redusert støy på kveld og natt. I tillegg er det innført grenser for maksimalt støynivå på natt. Statsforvalteren foreslår å endre denne begrensningen til at det kan være aktivitet på kvelder så lenge grenseverdien for ekvivalent støynivå på 60 dB overholdes på kveld. Denne grensen kan for øvrig overskrides 30 kvelder i ukedagene i perioden 1. september – 30. april. Det er ikke innført særskilte begrensninger på aktivitet på kveld ved andre militære skyte- og øvingsfelt i Norge. Vi mener at det heller ikke er hensiktsmessig å fastsette en grenseverdi for kveld på 60 dB når en slik allerede eksisterer i form av L_{Rden} 60 dB.

I tidligere tillatelse for Leksdal SØF var det en begrensning på skyting til 30 kvelder per år fra 1. sep. til 1. mai. I tillegg har skytefeltet en noe høyere støygrense enn andre skytefelt (L_{Rden} = 60 dB vs 55 dB). Vi mener derfor at det foreligger grunner til å fastsette andre støygrenser her enn ved andre skytefelt. Vi vil derfor innføre maksimale støygrenser, tilsvarende som for natt, også for kveld. Dette er også i tråd med Forsvarsbyggs sekundære syn på dette vilkåret. Det skal heller ikke være en aktivitetsbegrensning på kveld ut over begrensninger knyttet til støy, delvis i tråd med vurdering fra Statsforvalteren. Det vil i tillegg bli innført et krav om at grensene for maksimal støy kun kan overskrides 50 ganger per år, og at maksimalt 10 av disse kan være i perioden 1. mai – 31. august. Dette vil delvis imøtekomme fremtidig behov for kapasitetsøkning ved Leksdal SØF, samtidig som det vil gi forutsigbarhet og en begrenset beskyttelse mot støy hos berørte naboer. Klager gis delvis medhold i klagen på dette vilkåret.

Forsvarsbygg har påklaget vilkår knyttet til nattaktivitet. De mener at forholdet mellom unntaket som er satt på 10 netter pr. år og Forsvarets totale nattaktivitet i feltet ikke går klart frem av tillatelsen. Vi er enige i denne innvendingen. Slik teksten er formulert kan det virke som om det er generelt aktivitetsforbud, enten støy er over de fastsatte grenseverdiene eller ei. Forsvarsbygg er etter vår forståelse ikke uenig i at unntaket fra støygrenser er innenfor perioden 1. mai – 31. august. Statsforvalteren anbefaler likevel at det ikke gis medhold på bakgrunn av at det ikke er ønskelig med aktivitet på natt i sommerhalvåret i det hele tatt, fordi berørte boliger og fritidsboliger skal ha mest mulig ro i sommerhalvåret.

Vi er enig med Forsvarsbygg at punktet i tillatelsen er uklart. Vi vil derfor endre dette punktet i tråd med andre tilsvarende tillatelser og presisere at det er tillatt med aktivitet på natt, så lenge de fastsatte grenseverdiene for støy overholdes. Egne krav vil gjelde for perioder med krav om redusert støy.

Forsvarsbygg mener at det ikke går klart frem om vilkåret knyttet til begrensninger på aktivitet i helger omhandler Forsvarets totale aktivitet i feltet eller om det er Forsvarets støyende virksomhet som omfattes. Forsvarsbygg påklager derfor vilkåret. De mener også at

helgebegrensingen bør utgå. Statsforvalteren forslår å endre "aktivitet" til "støyende aktivitet", eventuelt kan ordet skyting benyttes. Videre anbefaler de at vilkåret endres til at 4 av helgene kan brukes på sommerhalvåret (1. mai til 1. september).

Vi mener at dette vilkåret også bør justeres slik at det er i samsvar med andre tilsvarende tillatelser. Det er normalt ikke gjort begrensninger på helger i betydningen lørdag/søndag, men kun på søndager. Søndager ligger under perioder hvor det skal være redusert støy. Vi mener det vil være klargjørende å fjerne dette fra punkt 6.1 i tillatelsen, og i stedet justere vilkåret knyttet til søndager i punkt 6.2. Vi er enig med Statsforvalteren at det kan gis unntak for inntil fire søndager i perioden 1. mai – 31. august, og at resten av unntakene kan gis i den resterende delen av året. Forskjellene vil være at unntakene vil være for søndager og ikke helg i betydningen lørdag og søndag. Vi mener at det med denne justeringen at unntaket for 13 søndager kan beholdes, og at Forsvaret slik kan gjennomføre nødvendig aktivitet også i helger gjennom året.

Punkt 6.2 Perioder med krav om redusert støy

Vi har tidligere vurdert at det ikke er nødvendig å referere til helligdagsfredloven i tillatelser for SØF. Virksomheter som forurensere må i alminnelighet, forvente at virksomheten deres kan reguleres av flere regelverk og myndigheter. Forsvaret må derfor selv gjøre en vurdering av den aktuelle støyende aktiviteten opp mot helligdagsfredloven. Det er eventuelt politiet som skal følge opp disse bestemmelsen og vurderer hva som er utilbørlig larm i denne sammenhengen. Referanse til helligdagsfredloven tas derfor ut av tillatelsen.

Alle søndager i sin helhet vil omfattes av perioder med krav om redusert støy. Videre vil vi sette unntaket fra støykravene for 13 søndager her. Unntaket vil likevel ikke gjelde i tiden mellom kl.11.00 og 13.00. På søndager hvor det gjøres unntak fra krav om redusert støy gjelder likevel hovedkravene til støy i pkt. 6.1.

I tillegg har vi inkludert punkt 6.3 under dette punktet slik at alle perioder er samlet.

Punkt 6.4 Varsling

Statsforvalteren anbefaler at klager ikke gis medhold i å fjerne vilkår om å tilby alternativ overnatting for de mest berørte naboene i perioder med mye støy. Statsforvalteren viser til tilsvarende krav brukt for anleggsvirksomhet. Vi mener dette ikke kan sammenlignes med en aktivitet som skal foregå jevnlig i overskuelig fremtid. Dette er heller ikke krav som er brukt ved andre SØF eller for industri som vi regulerer etter forurensningsloven. Vi er derfor ikke enig i denne anbefalingen. Vi mener derfor at dette vilkåret må tas ut av tillatelsen.

Statsforvalteren foreslår at vilkår om varsling av all kvelds- helg- og nattaktivitet endres ved at den begrenses til støyende aktivitet. Vi mener at slik varsling kan begrenses til aktivitet som går inn under unntakene under punkt 6.1 og 6.2 i tillatelsen. I tillegg bør også større øvelser varsles selv om dette ikke medfører bruk av unntakene. Dette vil gi et mer entydig krav for hva som skal varsles, og vi endrer dette punktet i tråd med dette.

Punkt 9.1 Overholdelse av støyvilkår

Vi registrerer at Forsvarsbygg har planlagt et prosjekt knyttet til kost/nytte kartlegging av tiltak for å redusere støy med oppstart i 2021, med ferdigstilling rundt årsskiftet 2023/2024. Vi ser ikke at det gir noen gevinst ved å sette en tidligere frist for dette arbeidet. Vi antar at dette også vil ha

stor nytte for SØF når det blir ferdig. Vi setter derfor en antatt realistisk frist for oversendelse av en rapport knyttet til Leksdal SØF til 1. april 2024.

Punkt 10.1 Undersøkelse av vannforekomst

Forsvarsbygg gis medhold i at krav om undersøkelser i vann endres fra "vannforekomst" til "resipienter" for å begrense kravet til de områdene som kan bli berørt av aktiviteten i skyte- og øvingsfeltet. Dette er i tråd med Statsforvalterens anbefaling.

Forsvarsbygg har påklaget et kravet om undersøkelse av samlet tilstand og påvirkning i vannforekomsten. Vi mener at kravet om undersøkelse av både påvirkning fra Leksdal SØF og samlet tilstand og påvirkning i vannforekomsten, vil kunne omfatte undersøkelser utover det som er rimelig å forvente fra påvirkningen fra skyte- og øvingsfeltet. Klager gis derfor medhold i at krav om undersøkelse skal begrenses til påvirkninger som kan skyldes avrenning og annen aktivitet fra Leksdal SØF.

Vi har videre tatt bort følgende tekst i første avsnitt under dette punktet: "Undersøkelsen kan blant annet omfatte aktuelle biologiske kvalitetselementer med støtteparametere og kjemiske kvalitetselementer, jf.vannforskriftens vedlegg V. Eksempler på aktuelle kvalitetselementer kan blant annet være flora, fauna, oksygen- og næringsstofforhold og miljøgifter i resipienter". Dette er ikke et krav, men et forslag til gjennomføring, og derfor ikke nødvendig å ha med i tillatelsen.

Vi har også endret ordene "bedriften" og "bedriftens" i første setning av første avsnitt til "Forsvarsbygg" og "virksomhetens".

Vedtak

Miljødirektoratet opprettholder Statsforvalteren i Trøndelag sitt vedtak med følgende endringer (ny tekst er understreket, slettinger er gjennomstreknet):

- Endret Punkt 3.2 *Krav til vannkvalitet*

For prøvepunkt som representerer avrenning ut av skyte- og øvingsfeltet skal Forsvarsbygg overholde tilstandsklasse II (AA-EQS) for bly (Pb), kobber (Cu) og sink (Zn). ~~Dårligere tilstandsklasse enn III (MAC-EQS) tillates ikke.~~ Jf. veileder Grenseverdier for klassifisering av vann, sediment og biota (M-608 | 2016). Videre skal konsentrasjonen av antimon (Sb) ved skytefeltgrensen ikke overstige 5,0 µg/l (grenseverdien i drikkevannsforskriften). Forsvarsbygg skal ha oversikt over forurensning i overflatevann i skytefeltet og over hvilke resipienter som mottar forurensning fra de ulike skytebanene, jf. punkt 9.2. pH-verdien i avløpsvannet skal ligge mellom 6,0-9,5. ~~Det skal ikke foretas noen form for fortynning før prøvetaking/måling.~~ Ut fra resultatene skal det vurderes å sette i verk tiltak ~~som for eksempel kalking~~ for å redusere utslippet av tungmetaller.

Utslipp av andre prioriterte miljøgifter (vedlegg 1) som ut ifra en miljømessig vurdering kan ha vesentlig betydning, vil ikke være lovlige i henhold til denne tillatelsen. Tillatelsens pkt. 9 om utslippskontroll og rapportering gjelder også for utslipp av disse stoffene.

Statsforvalteren vil på bakgrunn av ny kunnskap kunne fastsette mer presise og eventuelt også strengere grenser.

Det påligger Forsvarsbygg å sikre at private drikkevannskilder i og ved skyte- og øvingsfeltet ikke forurenses av aktiviteten i feltet.

- Endret Punkt 6 *Støy*

Følgende setning er tatt ut under dette punktet:

For ny bebyggelse i Leksdal skyte- og øvingsfelts influensområde gjelder Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging, T-1442/2016.

- Endret Punkt 6.1 *Hovedkrav*

Forsvarets aktivitet i Leksdal skyte- og øvingsfelt skal tilfredsstillende følgende hovedkriterier for utendørs støy, gitt i tabell 1.

Tabell 1: Utendørs støygrenser for total støybelastning og for aktivitet på natt. Lydnivåene er innfallende lydtryknivå, beregningshøyde 4 meter. Støygrensene gjelder ved nærmeste bebyggelse med støyømfintlig bruksformål.

Kilde	Ekvivalent støynivå		Maksimalt støynivå kveld/natt (kl. 19-07)	
	Målestørrelse	Nivå	Målestørrelse	Nivå
Lette våpen	L _{Rden}	60 dB	L _{p,AF,max}	70 dB
Tunge våpen, detonasjoner			L _{CE}	85 dB
Militære kjøretøy			L _{p,AF,max}	70dB

- For 3 boliger og 7 fritidsboliger tillates overskridelse av hovedkrav for ekvivalentnivå.
 - Maksimalt støynivå for natt kan overskrides inntil 10 netter pr. år i perioden 1. september til 30. april.
 - Det kan være aktivitet i inntil 13 helger per år. Aktivitet skal kun foregå mellom kl. 08:00 og 19:00 (skyting unntas i kirketiden kl. 11:00-13:00). Helgene skal legges til perioden 1. september til 1. mai.
 - Maksimalt støynivå for kveld kan overskrides inntil 50 kvelder fra mandag til fredag per år. Maksimalt 10 kvelder med overskridelser kan legges til perioden 1. mai – 31. august.
 - Sprengninger skal kun gjennomføres på dagtid.
 - Forbud mot bruk av løsammunisjon nærmere bolig enn 100m og på Sætnanhaugen.
- Endret Punkt 6.2 *Perioder med redusert støy*

Det skal ikke foregå aktiviteter som skyting, manøvrering med tunge kjøretøyer og tilsvarende som støyer ut over nivåer i tabell 2 i følgende perioder/dager:

- Helligdager
- Romjula (27-31. desember)
- Påskeuka (fra og med palmesøndag)
- Pinseaften
- 3 uker sammenhengende i perioden 20.6 til 20.8

Helligdager defineres til:

- Søndager
- 1. januar
- Påske (f.o.m. skjærtorsdag t.o.m. 2. påskedag) (det kan arrangeres Trøndersk feltskytesamling på 2. påskedag (sivilt arrangement))
- Kristi Himmelfartsdag
- 1. og 2. pinsedag
- 25. og 26. desember

Med redusert støy menes støygrenser for ekvivalentnivå over 30 minutter ($L_{p,Aeq,30 \text{ min}}$) som angitt i tabell 2, som skal overholdes for støyømfintlig bruksformål. Høyeste støynivå ($L_{p,AF,max}$) skal ikke overstige grensen for ekvivalentnivå med mer enn 10 dB.

Tabell 2: Grenseverdi for høyeste ekvivalente støynivå, målt med midlingstid på 30 minutter, i perioder med redusert støy. Maksimalt støynivå skal ikke overstige grensene med mer enn 10 dB.

Dag (kl.07.00-19.00)	Kveld (kl.19.00-23.00)	Natt (kl.23.00-07.00)
50	45	45

Det gis unntak fra periode med redusert støy for opptil 13 søndager per år. Unntaket gjelder ikke tiden mellom kl 11.00 og kl 13.00. Inntil fire av søndagene kan legges til perioden 1. mai – 31. august. De resterende unntakene skal legges i perioden 1. september – 30. april. På søndager med unntak fra krav om redusert støy gjelder hovedkrav til støy i punkt 6.1.

- Slettet hele Punkt 6.3 *Andre perioder med redusert støy*
- Endret Punkt 6.4 *Varsling*

Det skal etableres rutiner for varsling, samt mottak og håndtering av støyklager.

All aktivitet som går inn under unntakene under punkt 6.1 og 6.2 i tillatelsen skal varsles. I tillegg skal alle større øvelser eller unntaksaktivitet varsles. Hvilken periode på sommeren med krav om redusert støy som velges, skal varsles. I perioder med store overskridelser av grenseverdiene (aktiviteter som gir verdier over 75 dB) skal det tilbys alternative overnattingssteder for de mest berørte naboene.

- Endret Punkt 9.1 *Overholdelse av støyvilkår*

For å tilfredsstille hovedkravene til støy gitt i punkt 6.1 0, skal Forsvarsbygg holde oversikt over støyende aktiviteter som dimensjonerer utbredelsen av ekvivalentnivået fra skytefeltet, samt antall kvelder og netter nattaktivitet (mellom-kl. 19 og 07) som overskrider maksimalnivågrensene.

Antall ~~netter~~ og søndager helger hvor det forekommer aktivitet som stoyer ut over nivåer i tabell 2 skal dokumenteres.

Dokumentasjon på overholdelse av støyvilkår skal normalt basere seg på støyberegninger iht. Nordtest metoden⁹, der gjennomført aktivitet sammenlignes med beregningsgrunnlaget til støyberegningene.

Støysonene fra Leksdal SØF overlapper med støysonene fra fylkesvei 705 og fylkesvei 22. Sumstøy må beregnes/måles i neste støyrapport. Kartlegging av støy, og støysoner skal oversendes Stjørdal kommune og Fylkesmannen.

Det må gjøres en kost/nytte kartlegging av tiltak for å redusere støy over grenseverdiene. Frist for å oversende rapport etter kartleggingen settes til 01.04.2024.

- Endret Punkt 10.1 *Undersøkelse av resipienter*

Forsvarsbygg skal undersøke kvalitetselementer i resipienter som kan være direkte eller indirekte påvirket av virksomhetens utslipp eller annen aktivitet innenfor skyte- og øvingsfeltet. Undersøkelsen kan blant annet omfatte aktuelle biologiske kvalitetselementer med støtteparametere og kjemiske kvalitetselementer, jf. vannforskriftens vedlegg V. Eksempler på aktuelle kvalitetselementer kan blant annet være flora, fauna, oksygen- og næringsstoffforhold og miljøgifter i vannforekomsten.

Undersøkelsen må omfatte bedriftens eget utslipp, samt samlet tilstand og påvirkning i vannforekomsten.

Bedriften skal sende et program for undersøkelsen til forurensningsmyndigheten for eventuelle merknader innen 01.03.2021. Resultatene fra undersøkelsen skal sendes forurensningsmyndigheten innen 1. mars året etter at undersøkelsen er gjennomført.

Data som fremskaffes ved undersøkelsen av vannlokaliteten, inklusivt sediment og biota, skal registreres i databasen Vannmiljø innen 1. mars året etter at undersøkelsen er gjennomført. Data leveres på Vannmiljø's importformat, som finnes på <http://vannmiljokoder.miljodirektoratet.no>. Her finnes også oversikt over hvilken informasjon som skal registreres i henhold til Vannmiljø's kodeverk.

Vedtaket kan vurderes til å være til skade for andre berørte, men hensynet til klager er funnet å veie tyngre i deler av vedtaket, jf. forvaltningsloven § 34 tredje ledd, første og tredje punktum.

Denne avgjørelsen er fattet med hjemmel i forvaltningsloven § 34 fjerde ledd.

Direktoratets vedtak er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Signe Nåmdal
avdelingsdirektør

Harald Sørby
seksjonsleder

Kopi til:

Forsvarsbygg
Stjørdal kommune

Postboks 405 Sentrum
Postboks 133

0103 OSLO
7501 Stjørdal

Tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven for Leksdal skyte- og øvingsfelt

Tillatelsen er gitt i medhold av lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6, § 11 jf. § 16. Tillatelsen er gitt på grunnlag av opplysninger gitt i søknad av 13.12.2018, med tilleggsinformasjon i brev av 17.09.2019, samt opplysninger fremkommet under behandlingen av søknaden. Vilkårene framgår på side 3 til og med side 10. Denne tillatelsen erstatter følgende tillatelser: Tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven for Leksdal skyte- og øvingsfelt i Stjørdal kommune, datert 12.05.2006. Tillatelsen gjelder fra dd.

Forsvarsbygg forvalter Forsvarssektorens eiendom, bygg og anlegg på vegne av Forsvarsdepartementet, og har og fått ansvar for å forvalte skyte- og øvingsfeltene (SØF). Forsvaret og ev andre leietakere av skyte- og øvingsfeltet, har gjennom sin bruk og drift av feltet ansvar for å følge de krav som er satt i denne tillatelsen. Forsvarsbygg må på forhånd avklare med Statsforvalteren dersom den ønsker å foreta endringer i driftsforhold, utslipp med mer som kan ha vesentlig miljømessig betydning og som ikke er i samsvar med opplysninger som er gitt i søknaden eller under saksbehandlingen.

Dersom hele eller vesentlige deler av tillatelsen ikke er tatt i bruk innen 4 år etter at tillatelsen er trådt i kraft, skal Forsvarsbygg sende en redegjørelse for virksomhetens omfang slik at Statsforvalteren kan vurdere eventuelle endringer i tillatelsen.

Bedriftsdata

Bedrift	Forsvarsbygg
Beliggenhet/gateadresse	Grev Wedels plass 5, 0105 Oslo
Postadresse	Postboks 405 Sentrum, 0103 Oslo
Kommune og fylke	Stjørdal kommune, Trøndelag fylke
Org. nummer (bedrift)	975950662
Lokalisering	UTM sone Øst nord
Gårds- og bruksnummer	190/8
NACE-kode og bransje	84.220 Forsvar

Statsforvalterens referanser

Tillatelsesnummer	Arkivreferanse	Anleggsnummer
2020.1123.T	2018/1999	5053.0049.01

Tillatelse gitt: 23.11.2020	Endringsnummer:	Sist endret: 28.10.2021
Marit Lorvik (e.f.) seksjonsleder Klima- og miljøavdelingen		Elise Hermo Rusti overingeniør Klima- og miljøavdelingen
<i>Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen underskrift</i>		

En oversikt over frister for gjennomføring av tiltak som tillatelsen krever er gitt i oversendelsesbrev fra forurensningsmyndighet dato 23.11.2020, endret i oversendelsesbrev av 18.08.2021.

Endringslogg

Endringsnummer	Endringer av	Punkt	Beskrivelse
1	18.08.2021	3.2 6 6.1 6.2 6.4 9.2 10.1	Endret etter klageavgjørelse fra Miljødirektoratet datert 01.07.2021.
2	28.10.2021	6.1 6.2 10.1	Inkludert maksimalt støynivå kveld i tabellen Tabelltekst i tabell 2 Endret overskrift fra undersøkelse av vannforekomst til undersøkelse av resipienter

1 Rammer for virksomheten og unntaksbestemmelser

1.1 Rammer for virksomheten

Tillatelsen omfatter forurensende virksomhet fra militær aktivitet på Forsvarets anlegg i Leksdal skyte- og øvingsfelt (med hensyn til geografiske avgrensninger av områdene vises det til kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner for Stjørdal kommune).

1.2 Unntaksbestemmelser

Når Regjeringen eller Forsvarsledelsen¹ har besluttet styrkeoppbygning med hjemmel i gjeldende Beredskapssystem for Forsvarssektoren, og hvor styrkeoppbygningen nødvendiggjør overtredelse av bestemmelsene i denne tillatelsen til forurensende virksomhet kap 6, trer bestemmelsene ut av kraft så lenge beredskapssituasjonen vedvarer. Forurensningsmyndighetene varsles omgående.

2 Generelle vilkår

2.1 Utslippsbegrensninger

De utslippskomponenter som er antatt å ha størst miljømessig betydning, er uttrykkelig regulert gjennom spesifikke vilkår i denne tillatelsen. Utslipp som ikke er uttrykkelig regulert på denne måten, er omfattet av tillatelsen så langt opplysninger om slike utslipp ble fremlagt i forbindelse med saksbehandlingen eller må anses å ha vært kjent på annen måte da vedtaket ble truffet. Dette gjelder likevel ikke utslipp av prioriterte miljøgifter oppført i vedlegg 1. Utslipp av slike komponenter er bare omfattet av tillatelsen dersom dette framgår uttrykkelig av vilkårene eller de er så små at de må anses å være uten miljømessig betydning.

Med unntak av våpenleveranser fra luftfartøy, er all luftfart regulert gjennom lov om luftfart og omfattes ikke av denne tillatelsen.

2.2 Plikt til å overholde vilkår satt i tillatelsen

Forsvarsbygg plikter, så langt som mulig, å sørge for å hindre at det oppstår forhold som forårsaker at vilkår gitt i denne tillatelsen brytes, og å iverksette avbøtende tiltak, redusere eller innstille bruken dersom vilkårene brytes.

2.3 Plikt til å redusere forurensning så langt som mulig

Selv om forurensning fra skytefeltet holdes innenfor fastsatte vilkår, skal Forsvarsbygg sammen med bruker av feltet tilstrebe å redusere forurensningen, herunder støy, så langt dette er praktisk mulig. Plikten omfatter også forurensning av komponenter det ikke gjennom vilkår uttrykkelig er satt grenser for.

2.4 Plikt til forebyggende vedlikehold

For å holde de ordinære forurensningene på et lavest mulig nivå og for å unngå utilsiktet forurensning skal virksomheten sørge for forebyggende vedlikehold av utstyr og anlegg som kan ha forurensningsmessig betydning. System/rutiner for vedlikehold av slikt utstyr skal være dokumentert.

2.5 Tiltakplikt ved økt forurensningsfare

Dersom det som følge av unormale driftsforhold eller av andre grunner oppstår fare for økt forurensning, plikter Forsvarsbygg å sørge for iverksetting av de tiltak som er nødvendige for å eliminere eller redusere den økte forurensningsfaren. Ved fare for alvorlig forurensning plikter Forsvarsbygg om nødvendig å redusere eller innstille driften.

¹ Fastsatt med hjemmel i FOR-2015-04-10-348, jf. LOV-1950-12-15-7-§18 og LOV-1814-05-17-§3

Forsvarsbygg skal så snart som mulig informere forurensningsmyndighet om unormale forhold som har eller kan få forurensningsmessig betydning. Akutt forurensning skal varsles iht. pkt. 8.4.

2.6 Internkontroll

Forsvarsbygg skal sørge for at det er etablert internkontroll for virksomheten i skyte- og øvingsfeltet, i henhold til gjeldende forskrift om dette². Internkontrollen skal blant annet sikre og dokumentere at kravene i denne tillatelsen overholdes, i tillegg til forurensningsloven, produktkontrollloven og relevante forskrifter til disse lovene. Forsvarsbygg plikter å sørge for at internkontrollen for virksomheten i skyte- og øvingsfeltet er oppdatert.

Forsvarsbygg plikter å ha oversikt over alle forhold som kan medføre forurensning og kunne redegjøre for risikoforhold.

3 Utslipp til vann

3.1 Generelt

Akutt forurensning og beredskap er beskrevet under vilkår 8.1 og 8.3.

Virksomheten skal for eksisterende skytebaner tilstrebe en reduksjon av metallutlekking (bly, kobber, antimon og sink) til resipienter gjennom tiltak, bruk, vedlikehold og drift av banene (interne rutiner og prosedyrer).

3.2 Krav til vannkvalitet

For prøvepunkt som representerer avrenning ut av skyte- og øvingsfeltet skal Forsvarsbygg overholde tilstandsklasse II (AA-EQS) for bly (Pb), kobber (Cu) og sink (Zn). Jf. veileder Grenseverdier for klassifisering av vann, sediment og biota (M-608 | 2016). Videre skal konsentrasjonen av antimon (Sb) på skytefeltgrensen ikke overstige 5,0 µg/l (grenseverdien i drikkevannsforskriften). Forsvarsbygg skal ha oversikt over forurensning i overflatevann i skytefeltet og over hvilke resipienter som mottar forurensning fra de ulike skytebanene, jf. punkt 9.2. Ut fra resultatene skal det vurderes å sette i verk tiltak for å redusere utslippet av tungmetaller.

Utslipp av andre prioriterte miljøgifter (vedlegg 1) som ut ifra en miljømessig vurdering kan ha vesentlig betydning, vil ikke være lovlige i henhold til denne tillatelsen. Tillatelsens pkt. 9 om utslippskontroll og rapportering gjelder også for utslipp av disse stoffene. Statsforvalteren vil på bakgrunn av ny kunnskap kunne fastsette mer presise og eventuelt også strengere grenser.

4 Forurenset grunn

4.1 Generelt

Forsvarsbygg plikter å holde løpende oversikt over eksisterende forurenset grunn innenfor skyte- og øvingsfeltet, herunder faren for spredning, samt vurdere behovet for undersøkelser og tiltak. Er det grunn til å anta at undersøkelser eller andre tiltak vil være nødvendig, skal forurensningsmyndigheten varsles om dette. Dersom virksomheten har gjort undersøkelser på de aktuelle lokalitetene skal bedriften registrere sine funn i Grunnforurensningsdatabasen. Dersom det ikke er gjort undersøkelser skal området registreres med mistanke om forurensning.

² Systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter – forskrift av 06.12.1996 nr. 1127 (Internkontrollforskriften)

4.2 Tiltak i forurenset grunn

Graving, mudring, gjenbruk av forurensete masser eller andre tiltak som kan føre til spredning av forurensning, inkludert tiltak som medfører utskiftning av forurensete masser, trenger tillatelse etter forurensningsloven, evt. godkjenning fra kommunen³/Statsforvalteren.

Ved graving i forurenset grunn skal det gjennomføres en risikovurdering og risikoreduserende tiltak for å forhindre spredning ved gravingen. Ved gravearbeid i forurenset masse som trenger tillatelse fra kommunen skal tiltaksplan sendes kommunen for godkjenning⁵.

Gravearbeid knyttet til normalt vedlikehold og drift av skyte- og øvingsfelt er tillatt i forurenset grunn uten søknad, forutsatt at arbeidene skjer i henhold til interne rutiner som sikrer at tiltaket ikke medfører nevneverdig forurensning og økt spredning av forurensning under eller etter tiltaket. Ved tiltak som grøfting og/eller utfylling i områdene der det er registrert naturtyper, må det gjøres en kartlegging etter dagens metodikk og vurderes om naturtypene er truet i henhold til gjeldende rødliste.

Forsvarsbygg har tillatelse til å gjenbruke forurensete masser i konstruksjoner internt på skytebanene som et alternativ til nye rene masser, uten søknad. Massene skal fortrinnsvis brukes på samme bane massene ble tatt fra. Alt arbeid skal gjennomføres iht. rutiner og fysiske tiltak som minimaliserer spredning av metaller.

4.3 Mellomlagring av forurensete masser

Mellomlagring av forurensete masser er tillatt innenfor området omfattet av tillatelsen. Det skal være utarbeidet forslag til rutiner og tegninger for hvordan mellomlager skal etableres og driftes. Formålet med mellomlageret er å oppbevare forurensete masser fra skytebanene f. eks. ved utskiftning av massene fra kulefang, i påvente av behandling på stedet eller transport til mottak.

Mellomlagring av forurensete masser skal ikke medføre utslipp til grunn og vann. Mellomlageret skal etableres og bygges opp som beskrevet i Vedlegg 3.

5 Helse- og miljøfarlige stoffer

Med kjemikalier menes her kjemiske stoffer og stoffblandinger som brukes i virksomheten. For kjemikalier som benyttes på en slik måte at det kan medføre fare for forurensning, skal bedriften dokumentere at den har foretatt en vurdering av kjemikalienes helse- og miljøegenskaper på bakgrunn av testing eller annen relevant dokumentasjon, jf. også punkt 2.6 om internkontroll.

Bedriften plikter å etablere et dokumentert system for substitusjon av kjemikalier. Det skal foretas en løpende vurdering av faren for skadelige effekter på helse og miljø forårsaket av de kjemikalier som benyttes, og av om alternativer finnes. Skadelige effekter knyttet til produksjon, bruk og endelig disponering av produktet, skal vurderes. Der bedre alternativer finnes, plikter bedriften å benytte disse så langt dette kan skje uten urimelig kostnad eller ulempe.⁴

Stoffer alene, i stoffblandinger og/eller i produkter, skal ikke framstilles, bringes i omsetning, eller brukes uten at de er i overensstemmelse med kravene i REACH-regelverket⁵ og andre regelverk som gjelder for kjemikalier.

³ Jf Forurensningsforskriftens kapittel 2 om opprydning i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeider.

⁴ Jf Produktkontrollloven av 11.06.1979 nr. 79 § 3a

⁵ Forskrift om registrering, vurdering, godkjenning og begrensning av kjemikalier (REACH) av 30. mai 2008.

Virksomheten skal sørge for at det gjennomføres en kontinuerlig vurdering på hvorvidt helse- og miljøfarlige stoffer i ammunisjon kan erstattes med mindre farlige stoffer i henhold til substitusjonsplikten.

6 Støy

6.1 Hovedkrav

Forsvarets aktivitet i Leksdal skyte- og øvingsfelt skal tilfredsstillende følge følgende hovedkriterier for utendørs støy, gitt i tabell 1.

Tabell 1: Utendørs støygrenser for total støybelastning og for aktivitet på natt. Lydnivåene er innfallende lydtryknivå, beregningshøyde 4 meter. Støygrensene gjelder ved nærmeste bebyggelse med støyømfintlig⁶ bruksformål.

Kilde	Ekvivalent støynivå		Maksimalt støynivå kveld/natt (kl. 19-07)	
	Målestørrelse	Nivå	Målestørrelse	Nivå
Lette våpen	L_{Rden}	60 dB	$L_{p,AF,max}$	70 dB
Tunge våpen, detonasjoner			L_{CE}	85 dB
Militære kjøretøy			$L_{p,AF,max}$	70 dB

- For 3 boliger og 7 fritidsboliger tillates overskridelse av hovedkrav for ekvivalentnivå.
- Maksimalt støynivå for natt kan overskrides inntil 10 netter pr. år i perioden 1. september til 30. april.
- Maksimalt støynivå for kveld kan overskrides inntil 50 kvelder fra mandag til fredag per år. Maksimalt 10 kvelder med overskridelser kan legges til perioden 1. mai – 31. august.
- Sprengninger skal kun gjennomføres på dagtid
- Forbud mot bruk av løsammunisjon nærmere bolig enn 100m og på Sætnanhaugen

6.2 Perioder med krav om redusert støy

Det skal ikke foregå aktiviteter som skyting, manøvrering med tunge kjøretøyer og tilsvarende som støyer ut over nivåer i tabell 2 i følgende perioder/dager:

- Helligdager
- Romjula (27-31. desember)
- Påskeuka (fra og med palmesøndag)
- Pinseaften
- 3 uker sammenhengende i perioden 20.6 til 20.8

Helligdager defineres til:

- Søndager
- 1. januar
- Påske (f.o.m. skjærtorsdag t.o.m. 2. påskedag) (det kan arrangeres Trøndersk feltskytesamling på 2. påskedag (sivilt arrangement))
- Kristi himmelfartsdag
- 1. og 2. pinsedag
- 25. og 26. desember

⁶ Bebyggelse med støyømfintlig bruksmål er definert som boliger, sykehus, pleieinstitusjoner, fritidsboliger, skoler og barnehager. Skoler og barnehager har ingen nattkrav.

Med redusert støy menes støygrenser for ekvivalentnivå over 30 minutter ($L_{p,Aeq,30 \text{ min}}$) som angitt i tabell 2, som skal overholdes for støyømfintlig bruksformål. Høyeste støynivå ($L_{p,AF,max}$) skal ikke overstige grensen for ekvivalentnivå med mer enn 10 dB.

Tabell 2: Grenseverdi for høyeste ekvivalente støynivå, målt med midlingstid på 30 minutter, i perioder med redusert støy. Maksimalt støynivå skal ikke overstige grensene med mer enn 10 dB.

Dag (kl.07.00-19.00)	Kveld (kl.19.00-23.00)	Natt (kl.23.00-07.00)
50	45	45

Det gis unntak fra periode med redusert støy for opptil 13 søndager per år. Unntaket gjelder ikke tiden mellom kl. 11.00 og kl. 13.00. Inntil fire av søndagene kan legges til perioden 1. mai – 31. august. De resterende unntakene skal legges i perioden 1. september – 30. april. På søndager med unntak fra krav om redusert støy gjelder hovedkrav til støy i punkt 6.1.

6.3 Varsling

Det skal etableres rutiner for varsling, samt mottak og håndtering av støyklager. All aktivitet som går inn under unntakene under punkt 6.1 og 6.2 i tillatelsen skal varsles. I tillegg skal alle større øvelser eller unntaksaktivitet varsles. Hvilken periode på sommeren med krav om redusert støy som velges, skal varsles.

7 Avfall

7.1 Generelle krav

Virksomheten plikter så langt det er mulig uten urimelige kostnader eller ulemper å unngå at det dannes avfall som følge av virksomheten. Særlig skal innholdet av skadelige stoffer i avfallet begrenset mest mulig.

Virksomheten plikter å sørge for at all håndtering av avfall, herunder farlig avfall, skjer i overensstemmelse med gjeldende regler for dette fastsatt i eller i medhold av forurensningsloven, herunder avfallsforskriften⁷. Avfallsbesitter må, på vanlig måte, avklare om forurensede masser mm er farlig avfall etter avfallsforskriften. Masse fra innskuddsområder i for eksempel kulefang klassifiseres ofte som farlig avfall.

Avfall som oppstår i virksomheten, skal søkes gjenbrukt, eller – for brennbart avfall – søkes utnyttet til energiproduksjon internt/eksternt. Slik utnyttelse må imidlertid skje i overensstemmelse med gjeldende regler fastsatt i eller i medhold av forurensningsloven, samt krav fastsatt i denne tillatelsen.

Skytefeltet skal ha rutiner for innsamling av tom-hylser og årlig rydding av blindgjengere og metallskrap.

Det er ikke tillatt å brenne avfall med mindre særskilt tillatelse fra Statsforvalteren er gitt. Ammunisjonskomponenter som av sikkerhetsmessige årsaker ikke kan leveres som avfall, eller som skal brukes til opplæring eller øvelse, tillates brent eller destruert. Brenning av krutt skal foregå på en miljømessig forsvarlig måte, og avrenning til resipient skal ikke finne sted.

Masser som skal kjøres til deponi kan mellomlagres i opptil 1 år, se vedlegg 3.

⁷ Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall av 01.06.2004, nr. 930.

Farlig avfall som lagres i påvente av levering/henting, skal være merket slik at avfallet kan identifiseres, og skal sikres slik at lagringen ikke medfører avrenning til grunnen, overflatevann eller avløpsnett. Lageret skal også være sikret mot avdamping av forurensede stoffer til luft. Lageret skal dessuten være sikret mot adgang for uvedkommende.

Forsvarsbygg skal utarbeide en avfallsplan hvor foranstående krav legges til grunn.

8 Forebyggende og beredskapsmessige tiltak mot akutt forurensning

8.1 Miljørisikoanalyse

Forsvarsbygg skal ha oversikt over potensielle kilder til akutt forurensning av vann, grunn og ev luft i skytefeltet, og ut fra dette utarbeide en miljørisikoanalyse. Miljørisikoanalysen dokumenterer og omfatter alle forhold ved virksomheten som kan medføre akutt forurensning med fare for helse- og/eller miljøskader inne i skyte- og øvingsfeltet eller utenfor. Resultatene er vurdert i forhold til akseptabel miljørisiko. Ved endringer som kan ha betydning for risiko ift akutt forurensning skal miljørisikoanalysen oppdateres.

Forsvarsbygg skal ha oversikt over de miljøressurser som kan bli berørt av akutt forurensning og de helse- og miljømessige konsekvenser slik forurensning kan medføre.

Miljørisikovurderingen skal inngå i Forsvarsbyggs dokumenterte internkontroll, jf. pkt. 2.6.

8.2 Forebyggende tiltak

På basis av miljørisikoanalysen skal Forsvarsbygg iverksette risikoreduserende tiltak. Både sannsynlighetsreduserende og konsekvensreduserende tiltak skal vurderes. Forsvarsbygg skal ha en oppdatert oversikt over de forebyggende tiltakene.

8.3 Etablering av beredskap

Virksomheten skal, på bakgrunn av miljørisikoanalysen og de iverksatte risikoreduserende tiltakene, om nødvendig, etablere og vedlikeholde en beredskap mot akutt forurensning. Beredskapen skal være tilpasset den miljørisikoen som virksomheten til enhver tid representerer. Beredskapen mot akutt forurensning skal øves minimum en gang per år.

8.4 Varsling av akutt forurensning

Akutt forurensning (forurensning av betydning, som inntreffer plutselig, og som ikke er tillatt etter bestemmelse i eller i medhold av forurensningsloven) eller fare for akutt forurensning skal varsles i henhold til gjeldende forskrift⁸. Forsvarsbygg skal også så snart som mulig underrette forurensningsmyndighet i slike tilfeller.

9 Utslippskontroll og rapportering til Statsforvalteren

9.1 Overholdelse av støyvilkår

For å tilfredsstille hovedkravene til støy gitt i 6, skal Forsvarsbygg holde oversikt over støyende aktiviteter som dimensjonerer utbredelsen av ekvivalentnivået fra skytefeltet, samt antall kvelder og netter som overskrider maksimalnivågrensene.

Antall søndager hvor det forekommer aktivitet som støyer ut over nivåer i tabell 2 skal dokumenteres.

⁸ Forskrift om varsling av akutt forurensning eller fare for akutt forurensning av 09.07.1992, nr. 1269

Dokumentasjon på overholdelse av støyvilkår skal normalt basere seg på støyberegninger iht. Nordtest metoden⁹, der gjennomført aktivitet sammenlignes med beregningsgrunnlaget til støyberegningene.

Støysonene fra Leksdal SØF overlapper med støysonene fra fylkesvei 705 og fylkesvei 22. Sumstøy må beregnes/måles i neste støyrapport. Kartlegging av støy, og støysoner skal oversendes Stjørdal kommune og Statsforvalteren.

Det må gjøres en kost/nytte kartlegging av tiltak for å redusere støy over grenseverdiene. Frist for å oversende rapport etter kartleggingen settes til 01.04.2024.

9.2 Måleprogram for vann

Forsvarsbygg skal gjennomføre overvåking av utslipp til vann. Målinger skal utføres slik at de blir representative for virksomhetens faktiske utslipp og skal som et minimum omfatte:

- komponenter som er uttrykkelig regulert gjennom grenseverdier i tillatelsen eller forskrifter
- andre komponenter som er omfattet av rapporteringsplikten i henhold til Miljødirektoratets veileder til bedriftenes egenkontrollrapportering. Veilederen er lagt ut på www.miljodirektoratet.no.

Måleprogrammet skal beskrive de forskjellige trinnene i målingene og begrunne valgte metoder. Valgt frekvens for tredjepartskontroll og for deltakelse i ringtester skal også fremgå av måleprogrammet. Det skal i måleprogrammet inngå en vurdering av hvilke usikkerhetsbidrag de ulike trinnene gir.

Måleprogrammet skal inngå i bedriftens dokumenterte internkontroll og skal holdes oppdatert.

9.3 Kvalitetssikring av målingene

Forsvarsbygg er ansvarlig for at metoder og utførelser er forsvarlig kvalitetssikret bl.a. ved å:

- utføre målingene etter Norsk standard. Dersom det ikke finnes, kan internasjonal standard benyttes. Statsforvalteren kan videre godta at annen metode benyttes dersom særlige hensyn tilsier det.
- bruke akkrediterte laboratorier/tjenester når prøvetaking og analyse utføres av eksterne. Tjenesteyter skal være akkreditert for den aktuelle tjenesten, dersom slik tjenesteyter finnes.
- delta i sammenlignende laboratorieprøving (SLP) og/eller jevnlig verifisere analyser med et eksternt, akkreditert laboratorium for de parameterne som er regulert gjennom presise grenseverdier, når bedriften selv analyserer.
- jevnlig verifisere egne målinger med tredjepartskontroll for de parameterne som er regulert gjennom grenseverdier
- jevnlig utføre kontroll og kalibrering av måleutstyr

9.4 Rapportering til Statsforvalteren

Forsvarsbygg skal innen 1. mars hvert år rapportere fra foregående år via www.altinn.no.

Rapportering skal skje i henhold til Miljødirektoratets veileder til bedriftenes egenrapportering.

For mellomlageret skal følgende rapporteres:

- mengder masser som er kjørt til lageret
- mengder masser kjørt ut av lageret

⁹ 2002 Nortest method. Shooting ranges. Prediction of noise. NT ACOU 099. 2nd ed.

- sluttdisponering av masser
- dokumentasjon på prøvetaking av masser

10 Miljøovervåking

10.1 Undersøkelse av resipienter

Forsvarsbygg skal undersøke kvalitetselementer i resipienter som kan være direkte eller indirekte påvirket av virksomhetens utslipp eller annen aktivitet innenfor skyte- og øvingsfeltet.

Bedriften skal sende et program for undersøkelsen til forurensningsmyndigheten for eventuelle merknader innen 01.03.2021. Resultatene fra undersøkelsen skal sendes forurensningsmyndigheten innen 1. mars året etter at undersøkelsen er gjennomført.

Data som fremskaffes ved undersøkelsen av vannlokaliteten, inklusiv sediment og biota, skal registreres i databasen Vannmiljø innen 1. mars året etter at undersøkelsen er gjennomført. Data leveres på Vannmiljø's importformat, som finnes på <http://vannmiljokoder.miljodirektoratet.no>. Her finnes også oversikt over hvilken informasjon som skal registreres i henhold til Vannmiljø's kodeverk.

11 Nedleggelse

Hvis et anlegg blir nedlagt eller en virksomhet stanser for en lengre periode, skal eieren eller brukeren gjøre det som til enhver tid er nødvendig for å motvirke fare for forurensninger. Hvis anlegget eller virksomheten kan medføre forurensninger etter nedleggelsen eller driftsstansen, skal det i rimelig tid på forhånd gis melding til forurensningsmyndighet.

Forurensningsmyndighet kan fastsette nærmere hvilke tiltak som er nødvendig for å motvirke forurensning. Forurensningsmyndighet kan pålegge eieren eller brukeren å stille garanti for dekning av framtidige utgifter og mulig erstatningsansvar.

Ved nedleggelse eller stans skal bedriften sørge for at råvarer, hjelpestoff, halvfabrikat eller ferdig vare, produksjonsutstyr og avfall tas hånd om på forsvarlig måte, herunder at farlig avfall håndteres i henhold til gjeldende forskrift¹⁰. De tiltak som treffes i denne forbindelse, skal rapporteres til forurensningsmyndigheten innen 3 måneder etter nedleggelse eller stans. Rapporten skal også inneholde dokumentasjon av disponeringen av kjemikalierester og ubrukte kjemikalier og navn på eventuell(e) kjøper(e).

Ved nedleggelse av skyte- og øvingsfeltet skal Forsvarsbygg sørge for at driftsstedet settes i miljømessig tilfredsstillende stand som defineres av forurensningsmyndighet i hvert tilfelle.

Dersom skyte- og øvingsfeltet ønskes startet på nytt, skal det gis melding til forurensningsmyndighet i god tid før start er planlagt.

12 Tilsyn

Virksomheten plikter å la representanter for forurensningsmyndigheten eller de som denne bemyndiger, føre tilsyn med anleggene til enhver tid.

Enkelte felt eller anlegg unntas av sikkerhetsmessige grunner.

¹⁰ Avfallsforskriftens kapittel 11 om farlig avfall

VEDLEGG 1**Liste over prioriterte miljøgifter, jf. punkt 2.1.**

Utslipp av disse komponenter er bare omfattet av tillatelsen dersom dette framgår uttrykkelig av vilkårene i pkt. 3 flg.

Metaller og metallforbindelser:

	Forkortelser
Arsen og arsenforbindelser	As og As-forbindelser
Bly og blyforbindelser	Pb og Pb-forbindelser
Kadmium og kadmiumforbindelser	Cd og Cd-forbindelser
Krom og kromforbindelser	Cr og Cr-forbindelser
Kvikksølv og kvikksølvforbindelser	Hg og Hg-forbindelser

Organiske forbindelser:

Bromerte flammehemmere	Vanlige forkortelser
Penta-bromdifenyleter (difenyleter, pentabromderivat)	Penta-BDE
Okta-bromdifenyleter (defenyleter, oktabromderivat)	Okta-BDE, octa-BDE
Deka-bromdifenyleter (bis(pentabromfenyl)eter)	Deka-BDE, deca-BDE
Heksabromcyclododekan	HBCDD
Tetrabrombisfenol A (2,2',6,6'-tetrabromo-4,4'-isopropyliden difenol)	TBBPA

Klorerte organiske forbindelser

Dekloran pluss (syn og anti isomere former)	DP (syn-DP, anti DP)
1,2-Dikloreten	EDC
Klorerte dioksiner og furaner	Dioksiner, PCDD/PCDF
Heksaklorbenzen	HCB
Kortkjedete klorparafiner C ₁₀ -C ₁₃ (kloralkaner C ₁₀ -C ₁₃)	SCCP
Mellomkjedete klorparafiner C ₁₄ -C ₁₇ (kloralkaner C ₁₄ -C ₁₇)	MCCP
Klorerte alkylbenzener	KAB
Pentaklorfenol	PCF, PCP
Polyklorerte bifenyler	PCB
Triklorbenzen	TCB
Tetrakloreten	PER
Trikloreten	TRI
Trikosan (2,4,4'-Triklor-2'-hydroksydifenyleter)	TCS
Tris(2-kloretyl)fosfat	TCEP

Enkelte tensider

Ditalg-dimetylammoniumklorid	DTDMAC
Dimetyldioktadekylammoniumklorid	DSDMAC
Di(hydrogenert talg)dimetylammoniumklorid	DHTMAC

Nitromuskforbindelser

Muskxylen	
-----------	--

Alkyfenoler og alkylfenoletoksylder

Nonylfenol og nonylfenoletoksylder	NF, NP, NFE, NPE
Oktylfenol og oktylfenoletoksylder	OF, OP, OFE, OPE
4-heptylfenoler (forgrenet og rettkjedet)	4-HPbl

4-tert-pentylfenol	4-t-PP
4-tert-butylfenol	4-t-BP
Dodecylfenol m. isomerer	DDP
2,4,6 tri-tert-butylfenol	TTB-fenol

Per- og polyfluorerte alkyforbindelser (PFAS)

Perfluoroktansulfonsyre (PFOS), inkl. salter av PFOS og relaterte forbindelser	PFOS, PFOS-relaterte forbindelser
Perfluorheksansulfonsyre (PFHxS), inkl salter av PFHxS og relaterte forbindelser	PFHxS, PFHxS-relaterte forbindelser
Perfluorobutansulfonsyre (PFBS), inkl. salter av PFBS og relaterte forbindelser	PFBS, PFBS-relaterte forbindelser
Perfluoroktansyre	PFOA
Langkjedete perfluorerte karboksylsyrer C9-PFCA – C14-PFCA	PFNA, PFDA, PFUnDA, PFDoDA, PFTTrDA, PFTeDA

Tinnorganiske forbindelser

Tributyltinnforbindelser	TBT
Trifenyltinnforbindelser	TFT, TPT
Dibutyltinnforbindelser	DBT
Dioktyltinnforbindelser	DOT

Polysykliske aromatiske hydrokarboner

PAH

Ftalater

Dietylheksylftalat (bis(2-etylheksyl)ftalat)	DEHP
Benzylbutylftalat	BBP
Dibutylftalat	DBP
Diisobutylftalat	DIBP

Bisfenol A

BPA

Siloksaner

Dodekametylsykloheksasiloksan	D6
Dekametylsyklopentasiloksan	D5
Oktametylsyklotetrasiloksan	D4

Benzotriazolbaserte UV-filtre

2-Benzotriazol-2-yl-4,6-di-tert-butylphenol	UV-320
2,4-di-tert-butyl-6-(5-chlorobenzotriazol-2-yl)phenol	UV-327
2-(2H-benzotriazol-2-yl)-4,6-ditertpentylphenol	UV-328
2-(2H-Benzotriazol-2-yl)-4-(tert-butyl)-6-(sec-butyl)phenol	UV-350

VEDLEGG 2**Definisjoner av støybegreper**

L_{den}	A-veiet ekvivalent støynivå for dag-kveld-natt (day-evening-night) med henholdsvis 5 og 10 dB ekstra tillegg på kveld og natt. Tidspunktene for de ulike periodene er dag: 7-19, kveld: 19-23 og natt: 23-07. L_{den} beregnes som årsmiddelverdi, det vil si gjennomsnittlig støybelastning over et år.
L_{Rden}	A-veiet årsmidlet døgnekvivalentnivå (L_{den}), korrigert for kildetype iht. ISO 1996-1. Korrigerte støynivåer fra ulike kilder kan sammenliknes og summeres, og grensen kan dermed settes for alle støykilder samlet.
L_{AFmax}	Maksimalt A-veiet lydtrykknivå, med tidskonstant fast. Indikator for maksimalnivå fra kjøretøy og lette våpen (opptil 20 mm)
L_{CE}	Maksimalt C-veiet lydtrykknivå. Total lydenergi fra enkelthendelser normalisert til ett sekund.

VEDLEGG 3

Krav til plassering av mellomlager

- Det ligger innenfor skytefeltet.
- Det ligger ikke eksponert for annen aktivitet som kan medføre skader (skyting, snøbrøyting, kjøring mm).
- Ikke blir berørt av vann ved flom, eller av annet overvann.
- Det er minst 20 m avstand til grøft, bekk og elv.

Krav til utforming av mellomlager

- Lager for sandige masser (ikke myrjord).
- Underlaget skal være plant og uten skarpe steiner, og om nødvendig må underlaget avrettes med sandige og steinfrie masser
- Lageret må være godt merket for ikke å skades av kjøretøy eller at massene fjernes
- Forurensede masser skal skilles fra stedlige masser med geotekstil (vegduk min klasse 2)
- De forurensede massene skal sikres mot avrenning og utvasking ved tildekking og en lav sandvoll av rene masser rundt rankene.
- De forurensede massene tildekkes med tett og solid presenning som sikres med sandsekker, eller tilsvarende, som ligger stabilt. Presenningen skal dekke den forurensede jorden, og strekke seg minimum 0,5 m utenfor rankene. Brukes flere presenninger skal de legges med minst 1 m overlapp.
- Forsvarsbygg må til enhver tid ha kontroll med hvor mye som er mellomlagret og hvor massene kommer fra.
- Forsvarsbygg må sørge for dokumentert overvåking av mellomlager for å oppdage feil og mangler som kan medføre spredning av forurensning.
- Massene lagres i minst to adskilte fraksjoner; ordinært avfall (lettere forurensede masser), og farlig avfall (sterkt forurensede masser), f.eks. fra kulefang. Farlig avfall kan ikke gjenbrukes på skytebanene. Masser som ikke er klassifisert, behandles som sterkt forurenset.
- Det skal være tilstrekkelig med plass rundt lageret for omlasting til lastebil eller container.
- Volumet avgrenses til 200 m³ (ca. 15 lastebillass) for avfall som skal deponeres, og 500 m³ for masser til gjenbruk/behandling. Ved volum ut over dette skal myndighet varsles. For større volumer skal det lages egen tiltaksplan.
- Masser som skal kjøres til deponi kan mellomlagres i opptil 1 år, og masser som skal gjenbrukes kan mellomlagres i 3 år.
- Det må tas jordanalyser av grunnen under mellomlageret både før og etter tiltak, og laget under må avskaves dersom det skulle vise seg at lagringen har medført kontaminering.